

4.

eupolgár
tudásmag az Európai Unióról

PEST MEGYEI EURÓPAI INFORMÁCIÓS PONT

EU A VILÁGBAN

EUROPE
DIRECT

A kiadványt *Besze Szilvia, Németh Katalin, Dorka Áron* a **Europe Direct Pest Megyei Európai Információs Pont** munkatársai, *Kovács Roland* politológus és *Varga Lelle* nemzetközi tanulmányok szakos hallgató készítették.

Ez a tájékoztató kiadvány, valamint az EU-val kapcsolatos egyéb ismertetőket megtalálhatóak honlapunkon a www.pmtkft.hu/eip címen.

A kézirat lezárva 2009. november

Fotók: Európai Bizottság Audiovisual Library
FRONTEX Photos
Wikimedia Commons

ISSN 2060-7482

Források:

- EU Kül- és Biztonságpolitika: http://europa.eu/pol/cfsp/index_hu.htm
- EU Külkapcsolatok: http://europa.eu/pol/ext/index_hu.htm
- EuropeAid: http://europa.eu/pol/ext/index_hu.htm
- Bővítés: http://ec.europa.eu/enlargement/index_hu.htm
- Európai Szomszédságpolitika: http://ec.europa.eu/world/enp/index_en.htm
- EU és harmadik országok kapcsolata: http://ec.europa.eu/external_relations/index_en.htm
- Ország index: http://ec.europa.eu/external_relations/countries/index_en.htm
- EU és Nemzetközi Szervezetek: http://ec.europa.eu/external_relations/organisations/index_en.htm

Dióhéjban

Közel 500 millió emberrel az **Európai Unió** lakossága **Kína** és **India** után a harmadik legnagyobb a világon. Már önmagában méretei, valamint kereskedelmi, gazdasági és pénzügyi súlya is fontos világszintű partnerré emeli az **Európai Uniót**. A világkereskedelem legnagyobb szelete is az **Európai Unióé**, és itt összpontosul a világ gazdaságának egynegyede.

A méretek és a gazdasági erő azonban felelősséggel jár együtt. Az **Unió** nyújtja a legtöbb pénzügyi segítséget és tanácsot a szegényebb országoknak. Napjaink bonyolult és törekeny világrendjében az **EU** egyre nagyobb mértékben veszi ki részét a konfliktusok megelőzéséből, a békefenntartásból és a terrorizmus elleni fellépésből. Az **EU** támogatja **Irak** és **Afganisztán** újjáépítését is. Az Unió vezető szerepet játszik a globális felmelegedés és az üvegházhatású gázok kibocsátása okozta problémák kezelésében.

Az 1950-es évek európai közösségeinek az volt a célkitűzése, hogy egybefogja a második világháborúból kikeveredő **Európa** nemzeteit és népeit.

Külkapcsolatait alapvetően két okból kellett fejlesztenie. Miután az eredeti hat **EGK**-ország egymás között felszámolta a kereskedelem belső gátjait, a külső országokkal fenntartott kereskedelmi kapcsolataik kezelésének felelősségét is meg kellett osztaniuk. Ez vezetett a közös kereskedelempolitikához, az első területhez, amelyen az **EK** országai közös érdekükben szuverenitásuk egy részéről lemondtak. Egyidejűleg a tagállamok hajlandók voltak megosztani – a főként **Afrikában** – a függetlenség útjára lépő korábbi gyarmataik támogatására szolgáló pénzügyi költségek egy részét is.

Az új tagok csatlakozásával bővültek az Unió felelősségi körei is. Az **EU**-nak ennek folytán még alaposabban kellett meghatároznia a világ többi részével és a nemzetközi szervezetekkel fennálló kapcsolatait.

A közös kereskedelempolitika meghatározó eleme azoknak a kapcsolatoknak, amelyeket az **Európai Unió** a világ többi részével tart fenn. Ez a politika két egymást kiegészítő szinten működik. Egyrészt, a **Kereskedelmi Világszervezeten (WTO)** belül a földkerekség minden részén megtalálható partnereivel együtt aktívan részt vesz a nemzetközi kereskedelem multilaterális rendszerére vonatkozó szabályok kidolgozásában. Másrészt, az **Unió** saját kétoldalú kereskedelmi megállapodásait is megkötötte az egyes országokkal és a régiókkal. Nagy erőfeszítésekre van szükség ahhoz, hogy a fejlődő országok termékei könnyen bejuthassanak az **EU** piacára és hogy a kereskedelmi kapcsolatok elősegítsék fejlődésüket.

Az **EU** felvilágosult önértékéből és nem kevésbé a globális szolidaritásból kiindulva cselekszik. A világ többi része gazdasági fejlődésének és a politikai stabilitásának támogatása a jövőnek szolgáló befektetés. Mások segítése révén az EU egyben saját polgárainak életét is biztonságosabbá teszi határain belül. A többpólusú világ egyre kézzelfoghatóbb valósággá válik, ezért az **EU** tagállamainak egységesen kell fellépniük, ha azt akarják, hogy meghallják a hangjukat.

Az Európai Unió a világban

Az **Európai Unió** megalakulása óta számos országgal, regionális és gazdasági közösséggel tart fent kapcsolatot különböző csatornákon keresztül. Ezek a csatornák olyan területekre terjednek ki, mint a kereskedelem, a fejlődő országok segítése, elmaradott országok segélyezése, szomszédos országokkal való kedvezményes megállapodások kötése, valamint a béke és biztonság biztosítása és fenntartása.

Csapatjátékos és egyszemélyes résztvevő a világkereskedelemben

Az **EU** összes politikáját a fenntartható fejlődés stratégiája hatja át, ennek szellemében próbálja a Közösség összeegyeztetni a gazdasági fejlődést a szociális kohézióval és a környezet védelmével. Ezen irányvonalak érvényesítésének egyik legfontosabb színtere a **Világkereskedelmi Szervezet (World Trade Organization, WTO)**, ahol mind a 27 tagállam egyéni tagként vesz részt, azonban az EU, mint egy egész tárgyal és cselekszik a szervezeten belül.

A Közösség a multilaterális kereskedelmi szerződéseken kívül, bilaterális (kétoldalú) szerződéseket is köt egyes országokkal, vagy regionális társulásokkal. Például, ilyen szerződések jöttek létre az **EU** és az **ACP (afrikai, karibi és csendes-óceáni)** államokkal, a mediterrán régió országaival vagy a balkáni országokkal.

Fejlesztési és humanitárius segélyek

Az európai fejlesztési és humanitárius politika, olyan értékek megőrzésére épül, mint a szolidaritás, az emberi méltóság tisztelete, egyenlőség és tolerancia. A világ segélyeinek 55 %-a az Európai Uniótól származik, melyekkel főként a természeti katasztrófa vagy politikai konfliktus sújtotta területek lakóit támogatják.

Új tagországok csatlakozása

A hat sikeres bővítéssel az **EU** világgazdasági szerepe, és a világpolitikára gyakorolt befolyása folyamatosan nőtt.

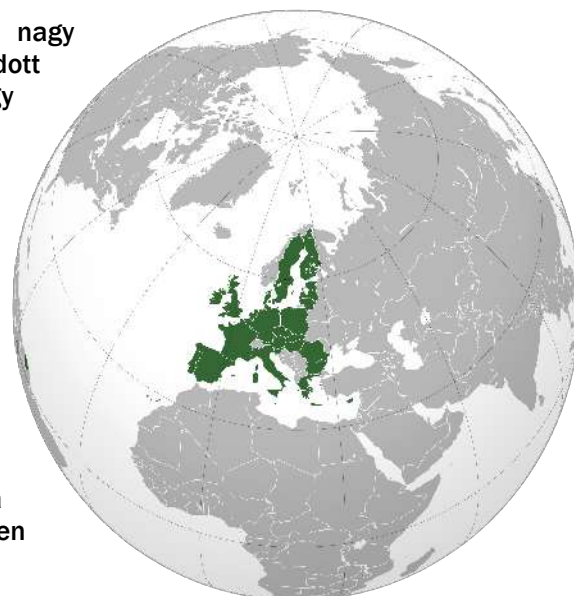
A **Közösség** 2005 ősze óta folytat csatlakozási tárgyalásokat **Horvátországgal** és **Törökországgal**, valamint kinyilvánította elkötelezettségét a **Macedón Köztársaság, Albánia, Bosznia-Hercegovina, Montenegró** és **Szerbia** csatlakozásával kapcsolatban.

Európai Szomszédsági Politika (*European Neighbourhood Policy, ENP*)

A 2004-es és 2007-es csatlakozások után a Közösség nagy figyelmet szentelt arra, hogy közte és a bővítéssel kitolódott határok mentén lévő országok között ne alakuljanak ki nagy gazdasági, politikai és társadalmi különbségek, ezért erősíteni próbálja a fellendülést, stabilitást és a biztonságot ezeken a területeken. Az **Európai Szomszédsági Politikában** a **következő** államok vesznek részt: **Algéria, Azerbajdzsán, Örményország, Belorusszia, Egyiptom, Grúzia, Izrael, Jordánia, Libanon, Líbia, Moldova, Marokkó, Palesztina, Szíria, Tunézia** és **Ukrajna**.

A közös kül- és biztonságpolitika

Ennek a közösségi politikának az elsődleges céljai közé tartozik, hogy megőrizze az Unió közös érdekeit, értékeit és függetlenségét, így fejlesztve a demokráciát és a jogállamiságot. Elősegítse a nemzetközi együttműködést a béke megőrzésére és a biztonság megerősítésére, miközben biztosítja az emberi és alapvető szabadságjogokat.

A közös kül- és biztonságpolitika (Common Foreign and Security Policy, CFSP) kialakulása és intézményrendszere

Az Európai Védelmi Közösségtől a második pillérig

Az első próbálkozás a közös külpolitika és védelmi együttműködés létrehozásában, az **Európai Védelmi Közösség** füstbe ment terve volt az 1950-es évek elején. Ennek megghiúsulása részben az 1949-ben létrejött **NATO** katonai potenciáljának, másrészt a csökkenő szovjet veszélynek volt betudható. A következő egy évtizedben, a Közösség fejlődésében a gazdasági térség mélyítése és bővítése játszotta a főszerepet.

A közös külpolitika alakulásának következő lépcsőfoka az 1970-ben bevezetett **Európai Politikai Együttműködés (European Political Cooperation, EPC)** Ez egy külpolitikai egyeztetési mechanizmus volt, aminek intézményi hátterét az **Egységes Európai Okmány** 1986-ban teremtette meg.

Azonban a mai értelemben vett közös kül- és biztonságpolitika alapjait a **Maastrichti Szerződés** fektette le, a „második” pillér létrehozásával.

A második pillér

Miért volt szükség az úgynevezett „második” pillér, azaz a közös kül- és biztonságpolitika kialakítására?

Erre a választ a Közösségen belül, valamint a nemzetközi politika és biztonság szerepének megváltozásában kell keresni. A **szovjet** birodalom felbomlásával átalakult a világ erőhatalmi egyensúlya, az Európai Unió a világpolitika meghatározó szereplőjévé lépett elő. Emellett szükségszerűvé vált, hogy a célként kitűzött **Európai Gazdasági és Monetáris Uniót** egy erős, és határozott külpolitikával támogassák meg.

A második pillér egyik prioritása a védelem támogatása, és stabilitásának fenntartása nem csak Európában, hanem az egész világon. A balkáni háború, és az 1990-es években folyó afrikai konfliktusok hamar rávilágítottak, hogy a kül-és biztonságpolitikán belül szükség lenne egy haderővel rendelkező szervezetre is. Ez a gondolat fogalmazódott meg az **Amszterdami Szerződésben** (1997), így létrehozva a második pilléren belül a közös **Európai Védelmi- és Biztonságpolitikát**

(**European Security and Defence Policy, ESDP**). Tevékenysége kiterjed a katonai és rendőri erők biztosítására különböző válságterületeken, ahol humanitárius akciókat, a békefenntartást, a válságkezelést és esetlegesen a béke megteremtését biztosítják.

A kül- és biztonságpolitika alakításában résztvevő uniós intézmények

A félévente ülésező **Európai Tanácson** az állam- és kormányfők megegyeznek a **CFSP** elveiről és fő **irányvonalairól**. Az itt megállapított elvek végrehajtását a tagállamok külügyminisztereiből álló **Általános Ügyek Tanácsa** dolgozza ki. Azért, hogy a kül- és biztonságpolitika összhangban legyen a többi közösségi politikával az **Európai Bizottság**, és a **Tanács** felelős. Az **Európai Bizottság** emellett rendelkezik kezdeményezési joggal, illetve saját biztosa van a külügyek felügyeletét illetően

Az **Európai Parlament** jelentést kap az **Elnökségtől** és a **Bizottságtól** a kül- és biztonságpolitikával kapcsolatban, azonban a **CFSP** kormányközi jellege miatt nincs döntéshozatali, végrehajtási szerepe.

A 90-es évekre nyilvánvalóvá vált, hogy ezen intézményrendszeren kívül szükség van egy olyan

személyre, aki az integráció nemzetközi képviseletét ellátja, politikai párbeszédet folytat, illetve koordinálja a közös kül- és biztonságpolitikát az Unión belül.

Ezért az **Amszterdami Szerződés** nemcsak létrehozta az **Európai Védelmi- és Biztonságpolitikát**, hanem egy igen jelentős újítást irányzott elő, amellyel **Henry Kissinger** is választ kapott híres kérdésére, hogy kit kell tárcsázni, ha Európával szeretne beszélni. 1999- ben hivatalába lépett az EU első kül- és biztonságpolitika főképviseleje (High Representative for foreign and security policy) **Javier Solana** személyében.

A Lisszaboni Szerződés után

Az EU 27 tagállama által, 2007. december 3- án aláírt és 2009. december 1-jén életbe lépett **Lisszaboni Szerződés** pontosabban fogalmazza meg a Közösség kül- és biztonságpolitikai feladatait, valamint számos területen kiterjeszti hatáskörét.

Meghatározza az egyes tagállamoknak, mekkora polgári és katonai kapacitással kell hozzájárulniuk a közös biztonság és védelempolitika végrehajtásához.

Az **Egyesült Nemzetek Alapokmányával** összhangban végzett békefenntartáson, konfliktusmegelőzésen és nemzetközi biztonság erősítésén túl, kiterjeszti az EU hatáskörét leszerelési műveletekre, katonai tanácsadói és segítségnyújtási, valamint a konfliktus lezárását követő helyzetstabilizáló műveletekre.

A legnagyobb újítást azonban az unió külügyi és biztonságpolitikai főképviseleői tisztének létrehozása jelenti. Az a személy, aki ezt a posztot betölti, egyben a **Bizottság alelnöke** is lesz, így két posztot, a közös kül- és biztonságpolitika főképviselejét és a külkapcsolatokért felelős európai biztosi tisztséget egyesíti.

2009. november 19-én született meg a döntés e kulcspozíció betöltéséről. Az EU27-ek vezetői rövid vita után a brit **Catherine Ashton** bárónőt bízták meg azzal, hogy az EU kül- és biztonságpolitikai főképviseleje legyen. **Ashton** kereskedelmi biztostként tagja az **Európai Bizottságnak**, mely pozíciót alig több mint egy éve birtokol.

A két pozíció betöltése között időbeli eltolódás van. A **Lisszaboni Szerződés** december elsején lép hatályba, az új **Barroso-Bizottság** felállítására azonban legkorábban 2010 február elsején kerülhet majd sor. Ennek oka, hogy az **Európai Parlament** csak januárban kerít sort a biztosi jelöltek meghallgatására és a januári plenáris ülésen szavaz majd a Bizottságról. E körülmények némi zavart okoznak a tekintetben, hogy a jövőbeli kül- és biztonságpolitikai főképviseleő mikor és milyen körülmények között kezdje meg munkáját. **Ashton** külügyi főképviseleői állása december 1-jén életbe lép, a **Lisszaboni Szerződéssel** egyidejűleg. Azonban amíg nem áll fel az új Bizottság, addig a jelenlegi **Bizottságban** továbbra is kereskedelmi biztos lesz, igaz, új szerepéből fakadóan már alelnök is. E posztjára azonban a januári **Parlament**i meghallgatásig és szavazásig nincs hivatalos felhatalmazása.

Bővítés

A bővítés az **Európai Unió** egyik leghatékonyabb politikai eszköze, mely stratégiai érdekeit szolgálja a stabilitás, a biztonság valamint a konfliktusmegelőzés terén. Ezekon keresztül pedig hozzájárul a jólét és a növekedési lehetőségek ösztönzéséhez, valamint a létfontosságú közlekedési és energiaellátási útvonalak biztosításához.

A 2004-ben és 2007-ben csatlakozott összesen tizenkét ország megfelelő szintű összhangot biztosított az uniós joganyaggal. Ez jól mutatja a szigorú reformtörekvések, a tagállamok által egymásra gyakorolt nyomás és a fegyelem kombinációjának eredményességét. A megfelelő előkészületeknek köszönhetően az EU a bővítés után zökkenőmentesen folytatta működését.

Annak az üteme, hogy egy tagjelölt vagy potenciális tagjelölt ország milyen gyorsan közelít az EU-

hoz, tükrözi az ország politikai és gazdasági reformjainak ütemét, valamint a tagságból fakadó jogok és kötelezettségek teljes vállalására vonatkozó kapacitását

A jelenlegi bővítési menetrend keretében az **EU-tagság** lehetősége a **Nyugat-Balkán** és **Törökország** számára nyílt meg.

A régió összes országát demokratikusan megválasztott kormányok irányítják. Fontos reformokat indítottak el a jogállamiság erősítésére, valamint a gazdaság és társadalom szerkezetének modernizálására. Fokozódott a regionális együttműködés a kereskedelem, az energia, a közlekedés és a környezetvédelem területén is. A **Nyugat-Balkán** országai egyre növekvő részt vállalnak a regionális kezdeményezésekben. Minden állam haladást ért el az **EU** felé vezető úton, bár ez a haladás különböző sebességű. Az elért eredményeket meg kell szilárdítani és visszafordíthatatlanná kell tenni.

Ezen országok jelenlegi felkészültségét figyelembe véve csatlakozásukra valószínűleg közép, illetve hosszú távon fog csupán sor kerülni.

A bővítés kapcsán alapvető fontosságú fenntartani a csatlakozni kívánó országok csatlakozási perspektívájának láthatóságát és hitelességét, valamint megnyerni a tagállamok támogatását a bővítési folyamathoz. Ügyelni kell továbbá, hogy ezen országok lakossága európai integrációból származó, kézzelfogható javulást érezzen körülményeikben.

Törökország

Törökország több mint 40 éve társult tagja az **Európai Uniónak**, és közel 20 éve beadta a csatlakozási kérelmét, közel öt esztendeje pedig az "**EU** előszobájában" várakozik.

Az **Európai Bizottság** 2004. október 6-ai jelentése szerint **Törökország** megfelelően teljesíti az úgynevezett koppenhágai kritériumokat az **EU**-csatlakozás megkezdéséhez. Számos elemző szerint az utóbbi évek alkotmányreform- sorozatának hatására **Törökország** politikai berendezkedése „modernizációs forradalmon” ment keresztül. A **Recep Tayyip Erdogan** vezette kormány 2003-ban, illetve 2004-ben reformokat hajtott végre, melynek az egyik legfontosabb eleme az alkotmánymódosítás, ami eltörölte a halálbüntetést, kiszélesítette a szabadságjogokat és biztosította a nemek közötti egyenlőséget. A polgári törvénykönyvet még az előző kormány módosította 2002-ben, a büntető törvénykönyvet már az **Erdogan-kormány**: kihagyta belőle a házasságtörés büntethetőségének gyakorlatát. **Törökország** mindezen kívül a csatlakozás reményében mintegy 250 törvényen változtatott, többek között a gyülekezés-, szólás- és vallásszabadság érdekében, bővítették a kurd kisebbség jogait. Betiltották a kínzás valamennyi formáját, a nők elleni úgynevezett becsületgyilkosságokat pedig a korábbinál jóval szigorúbban büntetik.

Az **Európai Parlament** 407 igen és 262 nem voks mellett megszavazta azt a határozatot, amely javasolja a csatlakozási tárgyalások megkezdését Törökországgal. Ugyanakkor az EP elutasította, hogy a teljes jogú tagság helyett kiváltságos partneri viszonyt vagy bármilyen más egyéb alternatívát kínáljanak fel a belépésre pályázó **Törökországnak**. Az **Európai Parlament** állásfoglalása után az **Európai Tanács** 2004. december 17-én hozta meg a csatlakozási tárgyalások megkezdésével kapcsolatos döntését, melyek 2005. október 30-án kezdődtek meg.

Egyes vélemények szerint azonban **Törökország** csatlakozása mellett jóval kevesebb érv szól, mint ellene. Az egyik mellette szóló érv, hogy különféle tanulmányok szerint a szabad munkaerő-áramlás távoli jövőbe képzelt megvalósulása esetén évi mintegy 225 ezer török jövevényre lehet számítani, miközben 10-15 év múlva **Európának** akár több millió bevándorlóra lesz szüksége. **Európa** öregedő lakossága tehát elméletileg illeszkedik a fiatal török lakossággal, amelynek

harmada 25 éven aluli.

Törökország azonban leginkább stratégiai szempontból lehet fontos Európának. Ha az Európai Unió világpolitikát formáló tényező akar lenni, jelentős eszköz lehet számára az egyszerre európai, és közel-keleti Törökország. Fontos szempont továbbá az is, hogy Törökország rendelkezik a NATO második legnagyobb hadseregével.

Egy 2004 áprilisában közzétett tanulmány szerint Törökország EU-hoz való csatlakozása pozitív hatással lenne az egész térségre, még a kisebb EU-tagországok gazdaságára is. A holland CPB makrogazdasági kutatóintézet elemzése szerint, ha Törökországot az EU befogadná, az Európa határán lévő országba irányuló holland export 20 százalékkal növekedne, s ez 160 millió euróval gyarapítaná Hollandiát.

Másrészről azonban számos ellenérv is megfogalmazódik Törökország csatlakozása kapcsán. Ezek közül a három alapvető probléma a következő: Törökország túl nagy, túl szegény és muszlim vallású. Az ország lakossága megközelíti a 73 millió főt, Németország kivételével népesebb, mint valamennyi európai állam. (Lakossága már ma akkora, mint a 2004 májusában belépett 10 új tagállamé együttvéve.) Sőt az ENSZ demográfiai becslései alapján húsz év múlva közel 89 millió lakossal Törökország lenne az Európai Unió legnépesebb állama. Ha Törökország belépne az unióba, akkor az EU népességének 15 százalékát alkotná, így Németországhoz hasonlóan 96 képviselővel rendelkezne a parlamentben, ezáltal az EU döntéshozásának központi elemévé válna.

Sokak szemében azonban az is riasztónak látszik, hogy csatlakozásával az EU keleti része Szíriáig, Irakig, Iránig nyúlna, s Törökország ezzel importálná a Közel-Kelet problémáit. Mint ahogy éppen azt Moamer el-Kadhafi líbiai vezető nyilatkozta, szerinte az iszlám világ és benne a szélsőségesek, beleértve Oszama bin Laden terrorvezért is "trójai falóként" használnák Törökországot Ankara uniós csatlakozását követően. Kadhafi megerősítette, hogy ma is érvényesnek tartja három évvel ezelőtti felhívását az európai vezetőkhez, amelyben eltanácsolta őket Törökország EU-s felvételétől.

Az ország lakosságának jóval több, mint fele nyomorúságos körülmények között él, s bár a hivatalos adatok ellentmondóak, körülbelül 15 millióra becsülik a munkanélküliek számát. Sokan attól tartanak, hogy a munkanélküliek serege a csatlakozást követően ellepi majd a tagországokat. Egy - az EB országjelentésével egy időben közzétett - EU-elemzés szerint az uniónak 2025-ig akár évi 28 milliárd eurójába is kerülhet a törökök felzárkóztatása.

Talán a politikai korrektségnek köszönhető, hogy a legritkábban Törökország muszlim voltával találkozunk, mégis ez legalább olyan fontos probléma, mint az előzőekben felsoroltak, noha sehol nincs kikötve, hogy az Európai Uniónak egyfajta „keresztény klubnak” kellene lennie. Valéry Giscard d'Estaing, az Európai Unió alkotmányának tervezetét kidolgozó konvent elnöke azonban úgy gondolja, hogy Törökország többségi vallása nem lehet érv sem az ország csatlakozásának elutasítása mellett, sem pedig ellene. A francia politikus szerint egyébiránt az EU nagy valószínűséggel befogad majd egy a muzulmán kultúrkörhöz tartozó országot, Bosznia-Hercegovinát, amint „társadalmi béke és érett demokrácia lesz majd a volt Jugoszlávia területén”. Valéry Giscard d'Estaing szerint ugyanakkor a vallásra való hivatkozás nem lehet érv a csatlakozás mellett sem, ahogy ezt egyebek mellett éppen Ankara gondolja. A politikus szerint nem tudható előre, hogy a csatlakozás megakadályozná, hogy az ország az iszlám fundamentalizmus felé sodródjon. „A törökök számára természetesebbnek tűnhet a hit és a szolidaritás parancsát követni, mint az oly távoli brüsszeli hatóságok diktálta mintákat az ország törvényhozásának alakításában” – mutatott rá Valéry Giscard d'Estaing. Mindemellett azonban a francia politikus Törökország EU-tagsága ellen foglalt állást mondván, hogy Törökország alapvetően nem európai állam (területének csak 5, lakosságának csak 8 százaléka él az „öreg” kontinensen), és ha felvennék, ez gátszakadást jelentene, mert más államok is joggal jelentkezhetnének, a kibővítési folyamat így állandóvá válna, és destabilizálná az EU működését. Hozzáteszi azt is, hogy az Európai Unió gyökerei a kontinens saját történelmében, kultúrájában találhatók, s az európai embereknek szükségük is van arra, hogy erősítsék azonosságtudatukat. Márpedig Törökország nem vett részt ebben a fejlődésben, amelyet például a görög és a római kultúra, a keresztény vallás szerepe, vagy éppen a felvilágosodás

filozófiája fémjelzett. **Giscard d'Estaing** emellett felveti azt is, hogy mivel az **EU** működésében, döntéshozatali rendjében, az európai parlamenti helyek elosztásában az adott ország népességének kulcsszerepe van, **Törökország** rögtön a második legnagyobb tagállammá válna, azaz az utolsóként felvett tagország válna az egyik legfőbb döntéshozóvá.

A csatlakozási tárgyalások jelenlegi helyzete

Cseh soros elnökséget megelőző – szlovén, majd francia – elnökség alatt a Törökországgal folytatott csatlakozási tárgyalások miniszteri fordulóján négy olyan fejezet megnyitására került sor, melyekben Törökországnak előzőleg az ún. „fejezetnyitó benchmarkokat” kellett teljesítenie. 2008. júniusban a 6. Vállalati jog és a 7. Szellemi tulajdonjog, majd decemberben a 1. Tőke szabad mozgása és a 10. Információs társadalom és média fejezetek nyíltak meg.

A **cseh** elnökség utolsó munkanapján, 2009. június 30-án intenzív tagállami egyeztetéseket, török részről pedig a fejezetnyitó benchmark teljesítését követően az **EU-TR** csatlakozási konferencia keretei között megnyitották a 16. Adózás fejezetet. Ezzel együtt jelenleg tizenegy megnyitott, ebből egy ideiglenes lezárt – a 25. Tudomány és kutatás - fejezet Törökország mérlege.

2009-et a török kormány a változás évének harangozta be, s ennek szellemében az EU főtárgyalói poszton személyi változást hajtott végre. **Egemen Bağış** államminiszter 2009. január 8-tól főtárgyaló és a **Miniszterelnöki Hivatalhoz** tartozó **EU** ügyekkel foglalkozó tárca minisztere lett.

Majd féléves politikai-társadalmi egyeztetés után 2009. januárban a török Parlament ratifikálta a közösségi vívmányok átvételére vonatkozó harmadik nemzeti programot (**National Programme of Turkey, ANP**), mely átfogó menetrendet tartalmaz a **Törökország** modernizációjához és uniós csatlakozásához elengedhetetlen politikai, gazdasági kritériumok teljesítésére, valamint az **acquis** átvételét szolgáló reformok végrehajtására.

Az új nemzeti program összesen 473 jogszabályváltozást vetít előre, ezek közül egyes – így a pártokat, számvevőszéki ellenőrzésüket vagy az ombudsman hivatalát érintő kérdések – alkotmánymódosítást igényelnek.

Az **ANP** több mint 21 milliárd eurós költségvetésének legnagyobb részét a környezetvédelem területére, azon belül az infrastrukturális fejlesztésekre fordítják. Az **ANP** része több nemzetközi szerződés, például a **Kulturális Sokszínűségről** szóló **UNESCO-Egyezmény**, az **ENSZ Kínzás** és **Más Kegyetlen, Embertelen és Megalázó Bánásmódról** szóló **Egyezmény Kiegészítő Jegyzőkönyvének**, az **Emberi Jogok és Alapvető Szabadságok Védelméről** szóló **Európai Egyezmény Megkülönböztetés Tilalmáról** szóló **Kiegészítő Jegyzőkönyvének** ratifikálása.

2008-ban előrelépés történt az **EU-török** kapcsolatok terén kulcsfontosságú tényezővé vált két jogszabály kapcsán: a parlament elfogadta az alapítványi törvényt, és módosította a Btk.-nak a szólásszabadságot korábban jelentősen korlátozó 301. cikkelyét.

Az **Európai Bizottság** 2008. évi országjelentése sürgeti a török kormányt, hogy a politikai pártok, a civil társadalom, valamint az etnikai és vallási csoportok bevonásával folytassa a megkezdett alkotmányozási folyamatot.

Horvátország

Horvátország teljesíti a politikai kritériumokat, azonban több területen is fenn kell tartani az erőfeszítéseket. Ilyen terület többek között az igazságügyi és közigazgatási reform, a korrupció elleni küzdelem, a kisebbségi jogok biztosítása. Erősödött a demokrácia és a jogállamiság. A kisebbségek továbbra is súlyos nehézségekkel küzdenek. Ösztönözni kell a szerb kisebbségekkel szembeni toleranciát. **Horvátország** gazdasága erősen és gyors ütemben növekszik. Várhatóan képes lesz arra, hogy középtávon megbirkózzon az Unión belüli verseny okozta nyomással és a piaci erővel.

Azonban **Horvátország** is küszködik néhány problémával. **Szlovénia**, a határvonalak kapcsán felmerült vita miatt hosszú ideig blokkolta a csatlakozási tárgyalásokat. Szeptemberben azonban **Szlovénia** bejelentette, hogy régóta fennálló határvitája **Horvátországgal** nem akadályozhatja többé **Zágráb** felvételét az **Európai Unióba** és azt nemzetközi közvetítés révén próbálják meg rendezni. Az

EU soros elnöki tisztségét 2009. második félévében betöltő **Svédország** kormányfője, **Fredrik Reinfeldt** úgy fogalmazott, „Ez a megállapodás kiemeli az európai integrációs folyamat erejét és a párbeszéd erényét. Elősegíti a stabilitást a térségben, és mintaként szolgál az egész Nyugat-Balkán számára”.

Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság

Macedónia 2005-ben nyerte el az **Európai Unió** tagjelölt státuszát. Fejlődést ért el a politikai kritériumok megvalósításában. Ugyanakkor a főbb politikai szereplők közötti konstruktív párbeszéd hiánya lelassította a reformokat és a politikai intézmények működését. A közigazgatásban folyamatosan zajlik a decentralizáció. azonban a rendőrségi reform teljes körű végrehajtása komoly kihívást jelent, holott ez az európai partnerség fontos prioritása. Az igazságügyi rendszer reformja is folyamatban van, azonban a bírói kar teljes függetlensége, hatékonyságának és elszámoltathatóságának biztosítása még várat magára. A regionális kérdések és a nemzetközi kötelezettségek tekintetében az ország aktívan részt vesz a regionális együttműködésben és támogatja a délkelet-európai együttműködési folyamatot, a kapcsolatokat ápol a nyugat-balkáni országokkal. Gazdasága gyorsan növekszik, azonban a piacgazdaság zökkenőmentes működését akadályozza a gyenge intézményrendszer és a jogállamiság hiányosságai. Amennyiben képes lesz folytatni reformprogramjának végrehajtását a hiányosságok pótlása céljából, várhatóan képes lesz arra, hogy középtávon megbirkózzon az **Unió** belüli verseny okozta nyomással.

Izland

Izland 40 éve az **Európai Szabadkereskedelmi Övezet (EFTA)** és 15 éve az **Európai Gazdasági Térség** tagja. Csatlakozási kérelmét az **Európai Unióhoz** 2009 júliusában adta be, ugyanis az ország eddig mindig elégedett volt uniós kívüli státuszával, és csupán a pénzügyi válság nyomán kezdte el pozíciójának újragondolását. A tőzsdepiacok összeomlása, a valuta elértéktelenedése miatt egyre növekszik az **EU** tagság, és ezzel együtt az euró övezethez való csatlakozás támogatóinak száma. Az **Európai Unió** a tagállami szolidaritással és az euró övezethez kapcsolódó befektetői bizalommal ugyanis ideális lehet a biztonságra vágyó Izlandnak. Azonban a szigeten tradicionálisan nagy a szkepticizmus a csatlakozással szemben, az **izlandiak** 60 százaléka támogatta ugyan 2009. májusában a tárgyalások megkezdését, de sokan már akkor kételyeiket fejezték ki az **EU** agrár- és halászati-politikája kapcsán. Ez azért különösen jelentős kérdés, mivel az ország exportjának 39 százalékát a halászati termékek teszik ki.

A sikeresen lezajlott zárószavazás ellenére az **izlandi** csatlakozás neheze még hátravan. A legnagyobb gondot az **Egyesült Királyság** és **Hollandia** jelentheti. Mindkét ország jelentős izlandi követelésekkel rendelkezik, és olyan megoldást kényszerítettek az izlandi kormányra, ami a választópolgárokat egyáltalán nem töltötte el boldogsággal. A megoldás gyakorlatilag ugyanis egy hosszú távú kölcsönnek felel meg, melynek jelentőségét mutatja, hogy a végösszeg nagyjából Izland egy éves hazai össztermékének harmadát fogja kitenni.

Olli Rehn bővítési biztos hangsúlyozta, hogy **Izland** uniós csatlakozása önmagában nem fogja megoldani a problémákat, ám mégis a megoldás fontos részét képezi. Bár a szigetország már most sokat profitál abból, hogy részt vesz az uniós programokban és az egységes piacban, ám képviselői jelenleg nem ülnek ott azoknál az asztaloknál, ahol a legfontosabb döntések születnek.

Izland már jelenleg is jelentős gazdasági kapcsolatokat ápol az európai integrációval, valamint **EFTA**, és **EGT** tag, így várható, hogy a csatlakozási tárgyalások zökkenőmentesebben fognak lezajlani, mint azokkal az országokkal, akinek nincsenek ilyen szoros kötelékük az **Unióval**. Azonban a csatlakozási tárgyalások csak 2010 februárjában indulhatnak meg, így 2011-12 tájékán lehet tartani népszavazást **Izlandon** és legkorábban csak 2013-ban lehet meg a teljes jogú tagság. Ugyanis Izland hiába veszi várhatóan könnyebben a tagság útjában álló akadályokat, nincsen „rövidebb út”, és minden jelöltnek ugyanazokat a feltételeket kell teljesítenie.

Potenciális tagjelölt országok (Albánia, Bosznia-Hercegovina, Koszovó, Montenegró, Szerbia)

Olli Rehn, az Európai Unió bővítésért felelős biztosa egyértelművé tette, hogy e potenciális tagjelölt országok még nagyon távol állnak attól, hogy pontosan meg lehetne határozni csatlakozásuk időpontját. Az **Európai Bizottság** 2008. novemberében kiadott, a tagjelölt államok csatlakozási folyamatában elért haladásáról szóló éves jelentése alapján a biztos világos különbséget tett Horvátország és a többi nyugat-balkáni ország között.

Az **Európai Parlament** 2008. júliusában megvitatta a következő évek bővítési stratégiáját felvázoló jelentést. A szomszédsági kapcsolatok szorosabbra fűzésére tett kezdeményezések azonban úgy tűnik, magát a bővítést próbálják helyettesíteni. A tanácskozás legfőbb üzenete az volt, hogy az Uniónak **Horvátország** felvétele után egyfajta „belső konszolidációra” lehet szüksége.

Az **Európai Bizottság** elfogadta **Szerbia**, **Montenegró** és **Macedónia** vízummentességéről szóló javaslatot.

A három nyugat-balkáni ország utazási rendjének liberalizálásáról szóló javaslatot **Jacques Barrot**, az **EU jogi** és igazságügyi biztosa terjesztette a testület elé. Miután a Bizottság elfogadta a javaslatot, szavazott róla még az EU Miniszteri tanácsa és az **Európai Parlament** is, így a három ország polgárai 2010-től vízum nélkül utazhatnak az **EU-ba**.

Szerbia alkotmánya kimondja, hogy **Koszovó** - amelynek függetlenségét az EU-tagállamok többsége elismerte - **Szerbia** elidegeníthetetlen része, s ezt minden vezető belgrádi politikus fennen hangoztatja. Az **EU** azonban a vízumfeloldás feltételévé tette, hogy Belgrád csak hosszú eljárás, alapos vizsgálat alapján adjon útlevelet az általa szerb állampolgároknak tekintett koszovói szerbeknek és albánoknak. Az Unió országai ugyanis félnék a függetlenségében támogatott volt szerb tartományból kiinduló emberkereskedelemtől, kábítószer- és fegyvercsempésztől.

Ennek következtében a lakosság többségét adó bosnyákok hátrányos helyzetbe kerülnek. A rájuk nem vonatkozó vízummentesség "új törésvonalat" hozhat létre a balkáni régióban, "gettóba" zárja és a "másodosztályú állampolgár" szerepébe kényszeríti a bosnyákokat, holott ők adják az ország lakosságának többségét.

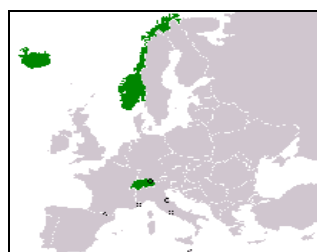

Az Európai Unió és az EFTA országok

Az **EFTA** az **Európai Szabadkereskedelmi Társulás** rövidítése. A szervezetet 1960-ban hozták létre annak érdekében, hogy elősegítsék az áruk tagállamok közötti szabad kereskedelmét. Eredetileg hét tagja volt: **Ausztria**, **Dánia**, az **Egyesült Királyság**, **Norvégia**, **Portugália**, **Svájc** és **Svédország**. **Finnország** 1961-ben, **Izland** 1970-ben, **Liechtenstein** pedig 1991-ben csatlakozott. 1973-ban az **Egyesült Királyság** és **Dánia** kivált az **EFTA-ból**, és az **EGK-hoz** társult. Őket 1986-

ban követte **Portugália**, illetve 1995-ben **Ausztria**, **Finnország** és **Svédország**. Az **EFTA** mai tagállamai: **Izland**, **Liechtenstein**, **Norvégia** és **Svájc**. Az **EFTA** így négy földrajzilag is szétszórta állam csekély jelentőségű szervezetévé apadt. Ráadásul a közeljövőben az **EFTA** 3 tagúra fog karcsúsodni, **Izland** az **Európai Unióhoz** történő csatlakozásával.

Norvégia már többször elutasította az uniós csatlakozást, viszont **Izlanddal** és **Liechtensteinnel** egyetemben tagja az **Európai Gazdasági Övezetnek** (**European Economic Area (EEA)**). Ennek az Övezetnek az ötletgazdája **Jacques Delors** volt, aki 1989-ben javasolta, hogy tovább erősítsék a kapcsolatokat a két európai

kereskedelmi blokk között. A szerződést 1992-ben írta alá a 12 EU ország és a 6 EFTA ország kormánya. Azonban a Svájci elutasító referendum és Ausztria, Svédország és Finnország csatlakozása miatt a szerződés végül csupán Norvégia, Izland és Liechtenstein számára irányadó. Ezen országok így résztvevői az unió belső piacának. E minőségükben számukra is kötelező bizonyos irányelvek alkalmazása, azonban sokkal inkább megőrizhették szuverenitásukat, mintha a közösség „teljes jogú” tagjai lennének.

Az EFTA tagállamok (Svájc kivételével) tehát aláírói a belső piac szabályozásainak az áruk, személyek, szolgáltatások és a tőke szabad áramlása (azaz a „négy szabadság”) terén. Ezen kívül az EEA szerződés további szoros együttműködést biztosít olyan területeken, melyek hatással vannak a gazdaságra, mint például fogyasztóvédelem, szociális politika, üzleti jog, kutatás és fejlesztés, informatika, oktatás, turizmus. Valójában tehát az EFTA tagállamok a döntések előkészítésében való részvétel nélkül alkalmazzák a jogszabályokat.

Az Európai Szomszédságpolitika (European Neighbourhood Policy)

Az Európai Unió biztonságpolitikai, gazdasági és politikai célkitűzéseinek megvalósítását nagymértékben befolyásolják a közvetlen környezetével kialakított kapcsolatok, ezért az EU külpolitikájában jelentős súlyt képviselnek a szomszédokkal folytatott különféle szintű együttműködések és különböző megállapodások.

Az EU szomszédai mindazon államok, amelyek egy vagy több EU tagállammal szárazföldön vagy tengeren határosak. Az EU szomszédságpolitikája azonban nem vonatkozik a jelenleg tagjelölti státusszal rendelkező államokra: Horvátországra, Macedóniára, Törökországra, (Izland külön kategória, ld.: a Bővítésről szóló részben), illetve a balkáni, közép- vagy hosszútávon tagságra eséllyel pályázó országokra, amelyek stabilizációs és társulási megállapodás kötöttek az EU-val: Albánia, Montenegró, Szerbia, Bosznia-Hercegovina, Koszovó.

Az Európai Szomszédságpolitika azokat a keleti és déli szomszédokat érinti, amelyek egyelőre még hosszú távon sem számíthatnak rá, hogy helyet kapnak a szervezetben Keleten - Fehéroroszország, Ukrajna, Moldávia, illetve a három dél-kaukázusi állam: Azerbajdzsán, Grúzia, Örményország, délen pedig Marokkó, Algéria, Tunézia, Líbia, Egyiptom, Jordánia, Izrael, Palesztin Hatóság, Libanon, Szíria. (Oroszország, bár az EU közvetlen szomszédja, politikai helyzeténél fogva a vele való kapcsolatok külön rendszerben, az ún. EU-Oroszország stratégiai partnerség keretében valósulnak meg, ld.: Oroszországról szóló rész.)

Az EU szomszédságpolitikájának alapelve, hogy az Unió által megteremtett értékek és eredmények- demokratikus berendezkedés, béke, biztonság, fenntartható gazdasági fejlődés, stb.- a környező országokban is megteremtődjenek, azaz ne húzódjon éles határvonal az egyes térségek között. A szomszédos országok fejlődése, valamint a velük kialakított közös érdekeken alapuló, sokrétű kapcsolatok elősegítik az EU politikai, biztonságpolitikai, gazdasági érdekeinek biztosítását.

Az EU-nak azonban ezen országokkal úgy kell kialakítania mindkét fél részére elfogadható kapcsolatait, hogy bár a tagság perspektíváját nem kínálja fel számukra, de az EU által megteremtett előnyökből részesülhetnek.

Az EU szomszédaival folytatott politikájának alapgondolata az Európai Bizottság „Tágabb Európa - Szomszédság” c. dokumentumában fogalmazódott meg először 2003-ban. Ezt követte az Európai Szomszédságpolitika megalkotása 2004-ben, azóta az Európai Bizottság 2006-ban és 2007-ben további ajánlásokat tett a szomszédokkal való együttműködés megerősítésére.

Az EU kiváltságos kapcsolatokat kínál szomszédai számára, amennyiben azok elkötelezettek a közös értékek (demokrácia, emberi jogok, jogállam, piacgazdaság, fenntartható fejlődés) mellett. Az EU és a partner államok közötti politikai párbeszéd, valamint a gazdasági együttműködés mértéke függ tehát attól, hogy az országok mennyire valósítják meg országaikban az EU vívmányokat. Az EU körüli stabil, biztonságos zóna kialakításához szoros együttműködésre van szükség a szomszédos országokkal olyan kulcsfontosságú területeken, mint a politikai és

biztonsági kérdések, gazdasági és kereskedelmi ügyek, mobilitás, környezetvédelem, közlekedési és energiahálózatok integrációja, kutatási és oktatási hálózatok létrehozása. Az EU pénzügyi és technikai segítséget is nyújt a szomszédos országok e területen folytatott tevékenységeihez.

Az **Európai Szomszédosságpolitikában** alkalmazott eljárások hasonlítanak a más kapcsolataiban alkalmazott módszerekhez. Legelőször is a **Bizottság** elkészíti az egyes országokról szóló, ún.: **Ország riportokat**, amelyek felmérik az ország gazdasági, politikai helyzetét, intézményi és szektorális kapacitásait, hogy meg tudja határozni az együttműködés mértékét. A **Tanács** dönt arról, hogy mikor léphet az EU az adott országgal az együttműködés következő lépcsőfokára.

A következő lépcsőfok, az **Európai Szomszédosságpolitika** legfőbb eleme, az EU és a résztvevő országok között kétoldalúan megkötött **Cselekvési Tervek**, amelyek rövid- és középtávra meghatározzák a politikai és gazdasági reformok menetrendjét. Mivel az **Európai Szomszédosságpolitika** az egyes országokkal megkötött kétoldalú „**Partnerségi és Együttműködési Egyezményen**” vagy **Társulási Egyezményen** alapul, azok az országok, amelyekkel még nem léptek életbe ilyen megállapodások (**Fehéroroszország, Líbia, Szíria**), egyelőre még nem vehetnek részt a Szomszédosságpolitikában. A **Cselekvési Terveket** mindig az adott ország képességeinek, igényeinek és az **EU-val** közös érdekeinek megfelelően alakítják ki. A **Cselekvési Tervek** tartalma többek között az alábbi területeket érinti: politikai párbeszéd és reformok, gazdasági és szociális téren való együttműködés, kereskedelmi kérdések, piaci és versenyszabályozási reform, együttműködés a bel- és igazságügy területén, valamint szektorális (közlekedés, energia, környezetvédelem, információs társadalom, kutatás-fejlesztés), és emberi dimenziókban (emberek közötti kapcsolatok, civil társadalom, oktatás, közegészségügy). Az EU a reformok terén való előrehaladás fejében, lehetőséget nyújt az államok számára az európai programokhoz és hálózatokhoz való kapcsolódásra, illetve egyre több segítséget nyújt az EU piacára való bejutáshoz.

A **Cselekvési Tervek** végrehajtását országonként albizottságok ellenőrzik, amelynek eredményeiről különböző dokumentumokban számolnak be. Az első ilyen riport 2006-ban született, majd évenként kiadták a „**Helyzetjelentés az Európai Szomszédosságpolitika végrehajtásáról**” szülő dokumentumot, amit kiegészítenek egyéb szektorális jelentések és az eredmények következtetéseiről szóló beszámolók.

Az Európai Szomszédosságpolitika finanszírozása

2006. december 31-ig az **Európai Bizottság** az egyes földrajzi területeken lévő, az **Európai Szomszédosságpolitikában** részt vevő államokat, különböző programokkal támogatta. A **TACIS** program a keleti szomszédokat és **Oroszországot**, a **MEDA** program pedig a Mediterrán térséget célozta meg. Ezen kívül működtek tematikus programok is, mint például az **EIDHR (Európai Kezdeményezés a Demokráciáért és az Emberi Jogokért)**. A 2000-2006 közötti időszakra a MEDA programra 5,3 milliárd eurót, a **TACIS** programra 3,1 milliárd eurót biztosított az Európai Bizottság. Az **Európai Beruházási Bank** a **MEDA** országoknak kb. 2 milliárd euró, a **TACIS** országoknak 500 millió euró kölcsönt nyújtott.

2007. január 1-től az **Európai Szomszédossági és Partnerségi Eszköz** nevű alap váltotta fel a korábbi támogatási eszközöket. A 2007-2013 közötti időszakra 12 milliárd eurót irányoztak elő az **Európai Szomszédosságpolitikában** részt vevő országok, illetve **Oroszország** számára. A támogatás az egyes országokkal megkötött **Cselekvési Tervek** célkitűzéseinek megvalósítását támogatja, mértéke függ az egyes országok szükségleteitől és befogadási képességétől.

Az **Európai Szomszédosságpolitika**, valamint az **Oroszországgal** kötött **Stratégiai Partnerség** fontos eleme a határ menti együttműködések támogatása, amely célja, megszüntetni az éles határvonalakat az EU és szomszédai között. Az **Európai Szomszédossági és Partnerségi Eszköz** ezért támogatja a határon átnyúló kapcsolatokat és együttműködések a helyi és regionális szereplők, valamint a civil szervezetek között. A 15 **Határmenti Együttműködési Programot** 1,18 milliárd euróval támogatja az EU 2007-2013 között.

A pénzügyi támogatáson kívül, az EU technikai segítségnyújtása is jelentős a térségben. A jogharmonizációt, a szabályozások közelítését, az intézményrendszer-fejlesztést, az EU hasonló módon segíti, mint azt a már csatlakozott átalakuló gazdaságok esetében tette. A **TAIEX**, illetve a hosszú távú **twinning** programok szakértői tanácsadást, valamint Közösségi programokban való

részvételi lehetőséget nyújtanak.

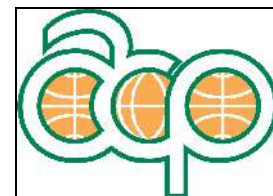
Az évente 50 millió eurót kínáló **Kormányzási Alapból** azok az országok nyerhetnek támogatást, amelyek a legnagyobb fejlődést érik el a **Cselekvési Tervükben** meghatározott kormányzási prioritások megvalósításában.

A 2007-ben alapított **Szomszédági Beruházási Eszköz** pedig elsősorban az energia, környezetvédelem, és közlekedés területén támogat projekteket.

Ezen eszközök és alapok tehát az **EU** és a partnerországok által meghatározott prioritások mentén végrehajtott intézkedéseket támogatják. A **Cselekvési Programok** mellett léteznek még 7 évre szóló **Országstartégiák**, 3 éves **Nemzeti Iránymutató Programok**, valamint **Éves Programok**. Mindezek elősegítik az országok átgondolt fejlődését, valamint az **EU** számára a támogatások tervezhetőségét, így a hatékony fejlesztési programokat.

Az Európai Unió és az ACP országok

Az **Európai Unió**, illetve jogelődje az **Európai Gazdasági Közösség**, illetve a **Szub-Saharai Afrikai, Karibi és Csendes óceáni (ACP)** országok közötti jelenleg érvényben lévő **Cotonou-i Egyezmény**, a világ **Észak** és **Dél** közötti együttműködéseinek legjelentősebb pénzügyi és politikai keretprogramja, melynek jellegzetessége, az **ACP** országok számára nyújtott egyoldalú kereskedelmi kedvezmények, illetve az **EU** által folyamatosan megújított fejlesztési segélyek.

Az **EU jogelődje**, az **EGK** és az **ACP** országok közötti kapcsolatok kezdete az 1957-es **Római Szerződésig** nyúlnak vissza. (Ekkor még nem hívták ACP országoknak őket.) A Szerződésben előirányozták az **Európai Fejlesztési Alapok** létrehozását, amely arra volt hivatott, hogy technikai és pénzügyi segítséget nyújtson az afrikai gyarmati sorban lévő, illetve volt gyarmati országok számára, annak érdekében, hogy fenntartsák a szoros kapcsolatokat, illetve, hogy elősegítsék a térség gazdasági és társadalmi fejlődését.

A **Római Szerződés** célkitűzéseit további egyezmények egészítették ki, amelyeknek keretében újabb államok csatlakoztak az együttműködéshez.

ACP ORSZÁGOK

Megállapodás	Csatlakozó országok	Támogatás összege
Yaoundé I (1963)	Benin, Burkina Faso, Burundi, Kamerun, Közép-Afrikai Köztársaság, Csád, Kongó (Brazzaville), Kongó (Kinshasa), Elefántcsontpart, Gabon, Madagaszkár, Malí, Mauritánia, Niger, Ruanda, Szenegál, Szomália, Togo	
Yaoundé II (1969)	Kenya, Tanzania, Uganda	
Lomé I (1975)	Bahama-Szigetek, Barbados, Botswana, Etiópia, Fidzsi szigetek, Gambia, Ghána, Grenada, Guinea, Guyana, Jamaica, Lesotho, Libéria, Malawi, Mauritius, Nigéria, Szamoa, Sierra Leone, Szudán, Szváziföld, Tonga, Trinidad és Tobago, Zambia	3,072 milliárd ECU
Lomé II (1979)	Zöld-foki Szigetek, Comoro Szigetek, Dzsibuti, Dominikai Köztársaság, Kíribati, Pápua, Új Guinea, Saint Lucia, Sao Tome és Príncipe, Seychelle Szigetek, Salomon Szigetek, Suriname, Tuvalu	4,725 milliárd ECU
Lomé III (1984)	Angola, Antigua és Barbuda, Belize, Mozambik, Saint Kitts és Nevis, Saint Vincent és Grenadines, Vanuatu, Zimbabwe	7,440 milliárd ECU
Lomé IV (1990)	Egyenlítői Guinea, Haiti	12 milliárd ECU
Lomé IV módosított (1995)	Eritrea, Namíbia, Dél-Afrikai Köztársaság	14.625 milliárd ECU
Cotonou (2000)	Cook Szigetek, Marshall Szigetek, Mikronézia, Nauru, Niue, Palau	22,7 milliárd e

A **Yaounde-i Megállapodások (Yaoundé I. és II.) Kamerunban** köttettek, és ezek jelentették az első társulási megállapodásokat az **ACP** és az **EK** tagállamok között. Az **Európai Fejlesztési Alapot** kiterjesztették francia **Afrikára**, hogy a gyarmati sorból való szabadulás után ki tudják építeni infrastruktúrájukat.

A **Loméi megállapodások** jelentették a következő mérföldkövet az **EU-ACP** kapcsolatokban. Az **Egyesült Királyság** 1973-as csatlakozásával, az **EK** a volt brit gyarmatokkal is felvette hivatalosan a kapcsolatot. A **Lomé I. megállapodás** - amelyet már 46 **ACP** ország írt alá - egyoldalú kereskedelmi kedvezményeket nyújtott az **ACP** országok számára, valamint elősegítette az infrastruktúra fejlesztését, utak, hidak, kórházak, iskolák építését, valamint a fenntartható mezőgazdaság megteremtését. A **Lomé II. Egyezmény**, hasonló prioritásokat tartalmazott. A **Lomé III. Egyezmény** már önellátásra ösztönzi a részt vevő **ACP országokat**. A **Lomé IV.** pedig olyan területekre helyezi a hangsúlyt, mint az emberi jogok, a demokrácia, a jó kormányzás, a gazdaságok diverzifikációja, a magánszektor kiépítése, növekvő regionális együttműködés. Bár a **Lomé IV.** az első, 10 évre megkötött **EU-ACP Egyezmény**, de a hozzárendelt pénzügyi csomagok 5-5 évre szóltak, és a periódus közepén felülvizsgálták a megállapodást és a támogatási feltételeket szigorították, valamint a támogatás mértékét első ízben nem emelték.

A **Lomé IV. Egyezmény** lejártával, megnyílt a lehetőség, hogy új alapokon, a megváltozott nemzetközi helyzethez igazodva alakítsák az **EU-ACP** kapcsolatokat, megtartva a **Lomé egyezmények** jó eredményeit. Számos problémát azonban meg kellett oldania az új megállapodásnak. Az Európai Bizottság 1997-ben kiadott Zöld Könyvben vázolta fel az **ACP** országok helyzetét. Eszerint csökkent az **ACP** országok kereskedelmi részesedése az **EU** piacon, csökkent az egy főre eső **GDP**, a gazdasági növekedés. Az ivóvízhez jutás biztosítása, az oktatás és egészségügyi ellátás fejlesztése továbbra is első számú prioritás kell, hogy legyen. Sok esetben a gazdasági növekedés együtt járt a szociális különbségek megjelenésével, éleződő konfliktusokkal, humanitárius katasztrófákkal, így gyakran került előtérbe a sürgős segélyezés és a válságkezelés. Az **Európai** adófizetők pedig joggal követelték a segélyezett államokban a korrupció csökkentését, és a segélyek hatékonyabb felhasználását.

A **Cotonou-i Egyezmény - ACP-EU Partnerségi Egyezmény** a fenti kérdésekre és problémákra igyekezett megoldást találni. A **Cotonou-i Egyezményt**, 2000. júniusában írták alá az **Afrikai, Karibi és Csendes-óceáni országok**, valamint az Európai Közösség és tagállamai. A 2003-ban életbe lépő Megállapodást már 20 évre kötötték, 2005-ben felülvizsgálták, a verzió 2008. júliusától érvényes. Az Egyezményben az **EU-ACP** kapcsolatok három pillér köré csoportosulnak: a fejlesztési együttműködések, a gazdasági és kereskedelmi együttműködések, valamint a politikai dimenziók.

A politikai célok közül a leglényegesebb a hatékony párbeszéd, a tömegpusztító fegyverek gyártásának megszüntetése, a terrorizmus elleni küzdelem. A fejlesztési együttműködések keretében a legfontosabbak a szegénységből adódó betegségek csökkentése, a nők szexuális és gyermekvállalással kapcsolatos jogainak és egészségének védelme, elősegíteni nem állami szereplők bevonását a programokba. A gazdasági és kereskedelmi területen cél a beruházások feltételeinek megteremtése, megfelelő forrás elosztás, eszközök biztosítása a békefenntartási műveletekhez.

A **Cotonou Egyezmény** elsődleges célja tehát a szegénység csökkentése, a fenntartható fejlődés, valamint az **ACP** országok bekapcsolása a világgazdaságba. Az együttműködésbe igyekeznek minél szélesebb körű partnert (állami és nem állami szereplőket) is bevonni. A 2008-2013 közötti időszakra érvényes **Európai Fejlesztési Alap** 22,7 milliárd eurót irányoz elő, amely még kiegészül

más költségvetési eszközökkel a stabilitás, az emberi jogok és demokrácia fejlődésének elősegítésére, valamint a humanitárius segélyezéshez.

A **Cotonou Egyezmény** következő revíziója 2010-re várható, ahol a megállapodást a változó nemzetközi környezethez alakítják, kiterjesztik az együttműködést mind gazdasági, mind politikai téren, mind a segélyezés területén.

Az Európai Unió és Oroszország

Az **Európai Gazdasági Közösség** a megalakulása után nagy hangsúlyt fektetett jogalanyisága elismertetésére. Ellentétben a világ országainak többségével, a **Szovjetunió** és a többi **KGST-ország** megtagadta az **EGK** jogalanyiságának elismerését egészen 1988-ig, mikor az Ún. Közös Nyilatkozat aláírásával sor került az **EK** és a **KGST** közötti kapcsolatok rendezésére és az **EK** nemzetközi jogalanyiságának elismerésére. Ezek után 1991-ben, a **Szovjetunió** széthullásával kezdődött új fejezet az európai integráció és a **Szovjetunió** utódja, **Oroszország** történetében. Szintén ebben az évben került sor **Moszkvában** az EK képviselő megnyitására is.

1994-ben **Oroszország** és az **EU** megkötötte a partnerségi és együttműködési megállapodást (mely 1997-ben lépett életbe). A megállapodás központi elemét az **EU** és **Oroszország** közötti politikai párbeszéd képezi, amelynek célja a partnerek közötti kapcsolatok erősítése, a demokrácia és az emberi jogok betartásának biztosítása, valamint fontos nemzetközi kérdésekben a felek nézeteinek közelítése. A felek közötti gazdasági együttműködés célja az **orosz** gazdaság szerkezetátalakításának, a környezetvédelemnek és a harmonikus társadalmi fejlődésnek az elősegítése. A megállapodás hatálya 2007. novemberében lejárt, az új stratégiai partnerségi szerződés megkötését azonban a lengyel vétó akadályozta, ezért az eredeti megállapodás hatálya automatikusan meghosszabbodott. A 2009. májusában tartott **EU-Oroszország** csúcson pedig **Catherine Ashton** kereskedelempolitikáért felelős biztos közölte, hogy az unió addig nem ír alá egy új stratégiai megállapodást Oroszországgal, míg **Moszkva** nem lép be a **Világkereskedelmi Szervezetbe (WTO)**. Ehhez azonban az orosz félnek még számos kereskedelmi korlátozást kellene felszámolnia, melyeket jelenleg alkalmaz többek között az autók, tejtermékek, vagy az acél oroszországi importja esetén.

1999-ben került elfogadásra az **Európai Unió Oroszországra** vonatkozó közös stratégiája, melyben fő célként fogalmazódott meg a demokrácia, a jogállamiság és az átlátható közigazgatás megszilárdítása **Oroszországban**. **Oroszország** integrációjának segítése a közös európai gazdasági és szociális térségbe (ennek érdekében az **Unió** támogatja **Oroszország WTO-tagságának** megszerzését), tartós politikai és biztonsági párbeszéd kialakítása, valamint együttműködés fejlesztése többek között az energiaellátás, a nukleáris biztonság, a környezetvédelem tárgykörében.

A közös stratégiára adott orosz válaszként értelmezhető az orosz kormány által szintén 1999-ben elfogadott, „Az **Orosz Föderáció Középtávú EU Stratégiája**” című dokumentum, mely a 2000 és 2010 közötti időszakra határozza meg azokat a feladatokat, amiket **Oroszországban** kell megoldani a kapcsolatok továbbfejlesztése érdekében.

A 2003-as **EU-Orosz** csúcson határozták el a felek, hogy megerősítik együttműködésüket az ún. „négy közös terület” (gazdaság, belbiztonság, külpolitika, valamint a kutatás és oktatás) kialakításával.

Ami az **EU** és **Oroszország** közötti gazdasági kapcsolatokat illeti, alapvetően három pillérről beszélhetünk, ezek: kereskedelem, beruházások és segélyek. A kereskedelemmel kapcsolatban fontos megemlíteni, hogy a

két fél nem egyformán fontos kereskedelmi partnere egymásnak: míg **Oroszország** legfontosabb kereskedelmi partnere az **EU**, ez fordítva nem mondható el. Eltérés mutatható ki az exporttermékek összetételében is: **Oroszország** legfontosabb exporttermékei az energiahordozók, és egyéb alacsony hozzáadott értéket igénylő termékek, az **EU** ezzel szemben fejlett technológiát igénylő termékeket szállít **Oroszországba**.

A kereskedelmi együttműködésen belül külön kategóriát képeznek az **Unió** számára létfontosságú energiaforrások: a kőolaj és a földgáz. Itt azonban fontos megemlíteni, hogy nem egyforma az egyes tagállamok **Oroszországtól** való függősége, mert amíg az **EU15**-ök esetében az importált kőolaj, földgáz 10-30%-a, az **EU27**-ben pedig 42%-a származik **Oroszországból**, addig a négy visegrádi országban ez az érték 75% feletti (**Magyarországon** 80%). Az **EU** energiabiztonságának szavatolása érdekében egyrészt folyamatos energiadialogust folytat **Oroszországgal**, másrészt növeli a megújuló energiaforrások felhasználásának arányát, harmadrészt más beszerzési lehetőségeket keres. Emellett azonban a függőség kölcsönös: az orosz energiahordozók exportjának 70%-a az **EU**-ba irányul. Azonban **Moszkva** már többször jelét adta, hogy természeti erőforrásait politikai célok elérése érdekében kívánja használni. Az orosz államfő a 2009 májusában tartott **EU-Oroszország** csúcson ismételten rámutatott arra, hogy továbbra sem lát garanciát arra, hogy a 2009 januárjában bekövetkezett szállítási problémák ne ismétlődhetnének meg a jövőben. A vezetőket birtokló Ukrajnának továbbra is komoly pénzügyi gondokkal kell szembenéznie, így előfordulhat, hogy nem tud fizetni az orosz gázért. **Medvegyev** utalt rá, hogy **Moszkva** nem érzi magát felelősnek a gázválságért, szerinte arra az ukránok szerződészegése miatt került sor, azonban **Medvegyev** elmondta, hogy **Oroszország** a maga részéről kész segíteni Ukrajnának (például valamilyen hitel formájában), de ebben az Unió segítségére is számítanak.

Az **EU** feladatai e témában tehát: egységes energiapiac kialakítása (a **Gazprom** bilaterális szerződéseken alapuló potenciálja ellen is), gázvezeték-rendszer kiépítése, valamint az **EU** cselekvési lehetőségeinek áttekintése.

Az elmúlt időszakban is számos esetben került sor a Nyugat, illetve az **EU** és **Oroszország** között nézeteltérésre: a csecsen háborúk, a **NATO** bővítése, Jugoszlávia bombázása, az **EU** keleti bővítése, az iraki válság, az orosz demokrácia anomáliái, **Kosзовó**, **Grúzia**, **Irán** ügyében.

A fent említett konfliktusok és az **Oroszországgal** szembeni vissza-visszatérő bizalmatlanság ellenére szükség van a lehető legszorosabb együttműködésre az **EU** és **Oroszország** között a szoros gazdasági kapcsolatok, az **EU** energiabiztonságának szavatolása, a globális biztonságpolitikai kihívások közös kezelése, az orosz demokrácia anomáliáinak kiküszöbölése érdekében. Azt is látni kell azonban, hogy az **EU** nincs a legjobb tárgyalási pozícióban **Oroszországgal** szemben. A politikai unió felé tett fontos lépésként értelmezhető Alkotmányszerződés bukásával, és a külpolitikai kérdésekben való egységes fellépés továbbra is fennálló hiányával nem tűnik kellő komolyságú politikai egységnek **Oroszország** számára.

Oroszországnak el kell döntenie, hogy partnernek, vagy egymással szembefordítható, kijátszható riválisnak tekinti-e az **Európai Uniót**. Az **EU**-nak pedig ez alapján kell stratégiáját kidolgoznia.

AZ Európai Unió és India

Egészen mostanáig, sem az **Európai Unió**, sem India nem tekintette kapcsolatukat jelentőségteljesnek. Ez azonban a szélesedő kereskedelmi kapcsolatok folytán megváltozni látszik.

2008. második felében, az **Unió** soros elnökségét adó **Franciaország** kezdeményezésére India és az **Unió** kapcsolatainak stratégiai átalakításáról tárgyaltak **Marseilles**-ben; a találkozón jelen volt **Nicolas Sarkozy** elnök, valamint **Manmohan Singh** indiai miniszterelnök mellett **José Manuel Barroso** bizottsági elnök és **Javier Solana**, az uniós diplomácia vezetője is.

A találkozón megegyezés született abban, hogy felgyorsítják és 2009-re tető alá hozzák a két fél közötti szabad-kereskedelmi egyezményt. Ezzel majdnem megkértszerezhető lenne a javak és

szolgáltatások terén a pénzmozgás, ami jelenleg elég szerény mértékű, mindössze 60 milliárd euró.

Paradox módon, annak ellenére, hogy az Unió India legfőbb kereskedelmi partnere, megelőzve **Kínát** és az **Egyesült Államokat**, az **Unió** vonatkozásában azonban India csak a kilencedik helyen áll. Ennek oka, hogy az India által az európai termékekre kiszabott vámok gyakorta igen magasak és nem veszik figyelembe a kölcsönösséget.

A csúcspont egyik kifejezett célja az volt, hogy az indiai befektetők figyelmét felhívja az európai lehetőségekre. Erre már csak azért is szükség volt, mert az **indiai** befektetések 90 százaléka eddig az **USA**-ban realizálódott.

A tárgyalások tehát egy széles körű kereskedelmi és beruházási egyezmény érdekében folytak, mely – ha minden a tervek szerint halad – 2009-ben léphet érvénybe. Az EU ettől azt reméli, hogy csökkenhetnek a termékeire kivetett vámok, valamint hogy európai cégek számára könnyebb lesz befektetni **Indiában** (többek között a telekommunikáció és a biztosítás területe iránt lenne fokozott érdeklődés).

India pedig el szeretné érni, hogy állampolgárai számára egyszerűbb legyen az Unióban történő munkavállalás, valamint reméli, hogy kevesebb korlátozással kell majd szembenéznie a textíliák, gyógyszerek, bőr és élelmiszeripari termékek exportja kapcsán.

Szintén nagy jelentőségű eredmény, hogy egyszerűsítve a bürokráciát, ezután majd könnyebben nyílnak meg az európai egyetemek kapui az indiai diákok előtt. Jelenleg mindössze tizenötezer indiai tanuló **Európában**, míg számuk az **Egyesült Államokban** meghaladja a nyolcvanezeret.

A találkozó másik célja volt, hogy olyan folyamatokat és tárgyalásokat indítson el a két nagyhatalom között, melyek nem csak regionális, hanem globális kihívásokkal is megbirkóznak. Ide tartozik például a klímaváltozás, az egyre növekvő energiaigény, a világ élelmiszer-ellátottságának kérdése, valamint a pénzügyi válság hatásainak enyhítésére vonatkozó lehetőségek.

Az Európai Unió és Kína

Az **EU** és **Kína** a világ népességének egynegyedét teszi ki. **Kína** a világ negyedik legnagyobb gazdasági hatalma, a harmadik legnagyobb exportőr, és nemzetközi politikai súlya növekszik. Növekedése során gazdasági és társadalmi reformfolyamatának új és kihívásokkal teli szakaszához érkezett.

Az **EU - Kína** kapcsolatok bővülésére főleg azután került sor, hogy az **EU** 1994-ben kidolgozta Kína-stratégiáját. A következő évben az **EU** kiadta az első **Kína**-irányelvét (China Policy Paper), amelyet azóta több újabb követett, legutóbb 2006-ban, melyben **Kína** globális gazdasági és politikai hatalomként történő újbóli felemelkedésére kíván reagálni. A stratégia kiemelt területnek tekinti **Kína** társadalma nyitottabbá tételének támogatását, a fenntartható fejlődést - beleértve a **Kínával** energiaügyi kérdésekben, a klímaváltozás és a nemzetközi fejlődés terén folytatott együttműködést; a kereskedelmi és gazdasági kapcsolatokat; a kétoldalú együttműködés erősítését többek között a tudomány és technológia, valamint a migráció terén; továbbá a nemzetközi biztonság elősegítését **Kelet-Ázsiában**.

Európának jelentős politikai és gazdasági érdeke fűződik ahhoz, hogy támogassa Kínát a virágzó, stabil és nyitott, a jogállamiságot és a szabadpiaci alapelveket magában hordozó országgá válás teljes és sikeres végrehajtásában - áll az Európai Bizottság közleményében.

Mint ahogy **Peter Mandelson**, a kereskedelemért felelős biztos kijelentette: „**Kína** fejlődése nem globalizációs rémtörténet, hanem globalizációs sikertörténet. **Kína** olcsóbb árukat jelent az európai boltok polcain, olcsóbb alapanyagokat a vállalkozásoknak, versenyképesebb európai vállalatokat, növekvő piacokat az európai exportőrök számára, valamint alacsonyabb kamatlábakat. Ami pedig **Kínát** illeti, az európai piacokhoz való hozzáférés 1990 óta 180 millió embert emelt ki a szegénységből. Európának gazdasági érdeke fűződik ahhoz, hogy **Kína** gazdasága erős legyen. A nyitottságból mindkét fél profitál. Kína növekvő kereskedelmi potenciálja azonban növekvő várakozásokat is támaszt:

Kínának teljesítenie kell a **WTO-ban** vállalt kötelezettségeit, és el kell köteleznie magát a tisztességes kereskedelem mellett. Európának el kell fogadnia az éles versenyt, **Kínának** pedig biztosítania kell a verseny tisztességességét.”

Mára az **EU** és **Kína** egymás fő kereskedelmi partnereivé léptek elő, a kétoldalú kereskedelem 2003-ban 25%-os, 2004-ben 44%-os növekedést produkált és a kínai gazdaság 1978-as nyitása óta több, mint a negyvenszeresére nőtt.

Az **EU** szempontjából azonban több a zavaró tényező a Kínával fenntartott viszonyában. Először is az emberi jogok kérdése, másodsor az illegális bevándorlók ügye, harmadszor **Kína** növekvő kereskedelmi többlete az **Unióval** szemben (amely 2004-ben 78 milliárd euróra rúgott), valamint a kínai árudömping.

A fent leírtak alapján valószínűsíthető, hogy az **Európai Unió** és **Kína** kapcsolata a jövőben további fejlődés elé néz. A közös gazdasági és politikai érdekek, az egymás iránt tanúsított mind nagyobb megértés, valamint a komoly konfliktusok hiánya mind egy szélesebb körű **Európa-Kína** együttműködés kialakulása felé mutatnak. Ezt az együttműködést pedig az uniós tagállamok és **Kína** kétoldalú kapcsolatai is erősítik.

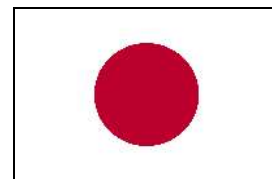
Az **európai-kínai** kapcsolatok is befolyásolják, milyen új világtrend alakul ki a mostani súlyos válság nyomán, s nemcsak az a kérdés, milyen szerepet játszik Peking, hanem az is, hogyan reagál **Brüsszel**, képes-e az unió egységét sugallni, gyorsítani döntéshozatali folyamatait - hangoztatta a belga liberális **Dirk Streckx**, az **Európai Parlament** kínai kapcsolatokért felelős tagja. Hozzátette: az **EU** központjából nézve sokszor félelmetesnek látszik **Kína** felemelkedése, de

Pekingből nézve is aggasztó lehet, hogy az **EU** nem sugároz kellő erőt, hogy például az uniót a nemzetközi fórumokon a nagy tagországok - sokszor egymástól eltérően - képviselik - mondta.

A prágai **uniós-kínai** csúc (2009. május 20.) pótolta a decemberről elhalasztott eszmecserét, amelyet Peking mondott le, miután **Nicolas Sarkozy** francia államfő az **EU** soros elnökeként találkozott a dalai lámával. A két fél azonban gyorsan túltette magát ezen a közjátékon, s az év második felében, már a svéd elnökség alatt **Pekingben** is lesz hasonlóan magas szintű tanácskozás. A prágai csúc két fő témája az éghajlatváltozás és a kereskedelem voltak. Kína a „közös, de differenciált felelősség” elvét követi az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése kapcsán, mely elvet a Kiotói Jegyzőkönyv is tartalmazza. E szerint nagyobb felelősség terheli a fejlett, iparosodott államokat (**EU, USA**), ezért a fejlődési szakaszban lévő államok (India, Kína) engedményeket kapnak. **Kína** ugyanakkor vállalta, hogy megkezdi gazdaságának átalakítását annak érdekében, hogy energiafelhasználását csökkenteni tudja. A kereskedelmi kapcsolatok terén Ven Csia-pao kínai miniszterelnök sürgette az **EU** döntéshozóit, hogy adják meg a **Kínai Népköztársaság** számára a piacgazdasági státust, valamint oldják fel az immár 20 éves fegyverembargót. A lényegi témák mellett a miniszterelnök figyelmeztette az **EU-t**, hogy ne próbáljon beavatkozni a kínai belpolitikába. Az emberi jogok tiszteletben tartása azonban az Unió egyik alapértéke, és így a jövőben is az **EU-Kína** között folyó tárgyalások egyik fontos témája marad.

Az Európai Unió és Japán

Japán és az **Európai Unió** kapcsolata végig kísérte az **Európai Közösségek** fejlődését. A brüsszeli japán nagykövetet már 1959-ben kinevezték a három európai közösség képviselőjévé, 1974-ben pedig megnyílt az Európai Közösségek képviselete **Tokióban**. A kezdeti, főleg kereskedelmi kapcsolatok és együttműködések, 1991-től kezdtek szorosabbá válni, amikor **Japán**, valamint az **Európai Közösség** és Tagállamai Hágában aláírták Közös Nyilatkozatukat. E dokumentumban meghatározták kétoldalú párbeszédük és kapcsolataik alapjait, valamint egyes magas szintű találkozók kereteit, melynek

csúcspontja a **Japán** miniszterelnök, valamint **Európai Tanács**, illetve az **Európai Bizottság** elnökének éves találkozója, de ezt kiegészítik egyéb miniszteri szintű, valamint szektorális megbeszélések is. Ekkortól a kapcsolatok jellegük szerint már három tengely köré csoportosíthatók: politikai párbeszéd, gazdasági és kereskedelmi kapcsolatok, valamint közös és globális területeken való együttműködés. A következő lépcsőfok a 2001-ben, a brüsszeli **EU-Japán** találkozón aláírt Cselekvési Terv, amely már konkrét intézkedéseket is megfogalmazott az egyes területeken, mint például a terrorizmus elleni küzdelem, vagy a kereskedelem és tőkebefektetések akadályainak felszámolása, együttműködés a nemzetközi szervezetekben (**ENSZ**, **WTO**, vagy a **G8**), pénzügyi szolgáltatások, információs társadalom, tudományos-technikai együttműködés.

A **Japán-EU** kapcsolatok egyik jellegzetessége a viszonylag egyenrangú viszony. A hasonló gazdasági (versenyképes piacgazdaságok) és politikai (demokratikus jogállamok) berendezkedés, számos közös érdekük a nemzetközi porondon – biztonság, klímaváltozás elleni küzdelem, stb., valamint az ellenérdekeltségek hiánya megkönnyíti és ösztönzi a kapcsolatok elmélyülését.

A **Japán-EU** viszony másik jellemzője, hogy mindketten fontos szerepet vállalnak a globális szinten. Az összesített 620 milliós népességük ugyan csak 10%-a a világ népességének, de a világ összetermelésének együtt több, mint 40%-át adják. Ekkora világgazdasági súly megnöveli a szereplők globális felelősségét a béke és biztonság fenntartásában, éppúgy, mint gazdasági téren.

Az **EU-Japán** dialógus célja megoldásokat találni a regionális feszültségekre, megerősíteni a világkereskedelmi rendszert és támogatni a fejlődő gazdaságok integrálódását a világgazdasági rendszerbe. Sokáig a két fél politikai párbeszéde főként saját régiójukban betöltött szerepükre irányult, de a nemzetközi folyamatok alakulása arra készítette Japánt, hogy segítse a volt jugoszláv tagállamok rekonstrukcióját (felajánlott 800 millió \$-t **Bosznia-Hercegovina** és 200 millió \$-t Koszovó és a környező államok számára), és ugyanígy az **EU** is támogatja **észak-korea** atomfegyverkezésének megállítását, illetve segítséget nyújt az ázsiai régió országainak a gazdasági válság hatásai alól való felemelkedésre.

Japán a nagypolitikai kapcsolatok mellett, fontosnak tartja az **EU** megismertetését, és az **EU-Japán** kapcsolatok fontosságának hangsúlyozását a társadalom minden körében. Számos EU-val kapcsolatos intézmény, hálózat és kezdeményezés működik az országban. Néhány példa:

EU Intézetek – célja az **EU** és **Japán** közötti felsőoktatási együttműködések támogatása, nemcsak a politikatudományok, jog és gazdaság, hanem a környezetvédelem, orvostudomány vagy a műszaki tudományok területén, EU-val kapcsolatos kurzusok, uniós professzorok előadásai, ösztöndíjak, közös oktatói és kutatói cserék révén.

EU Info pontok – egyetemeken, illetve az országgyűlési könyvtárban található, nyilvánosak és megtalálhatók bennük az **EU** hivatalos kiadványai.

Jean Monnet „kiválósági centrumok” - élükön egy *Jean Monnet elnökkel* – melyek fontos Európai Integrációval kapcsolatos tudományos-kutatói-oktatói bázist alkotnak.

EU Egyesületek – a kétoldalú kapcsolatok erősítése céljából EU-val kapcsolatos konferenciákat, kulturális eseményeket, valamint csereprogramokat szerveznek.

EU Centrumok - **EU-s** gazdasági szakembereknek mutatják be rövid kurzusok keretében a japán gazdaság és vállalatok működését.

EURAXESS - **EU-s japán** kutatói hálózat, **EUNIC** – EU kulturális intézetek hálózata Japánban. **European Business Council** – 1972 óta dolgozik hogy a kereskedelem és befektetések területén kedvező környezetet alakítson ki az EU-s cégek számára.

Számos egyéb **EU-Japán** program létezik, kulturális események (filmhét), újságírói találkozók, kutatói együttműködések, csereprogramok, amelyek a

társadalom szinte minden rétegét megcélözzák, hogy az **EU-t** megismertessék és az **EU-Japán** kapcsolatokat erősítsék.

Az Európai Unió és Ausztrália

Az **EU- Ausztrál** kétoldalú kapcsolatok keretét a 2008-ban, **Párizsban** aláírt **EU- Ausztrália Partnerségi Keretegyezmény** adja, amely a közös értékekre és a szoros történelmi, politikai, gazdasági és kulturális kötelékekre alapozva számos közép- és hosszú távú célt fogalmaz meg. A különböző célok eléréséhez cselekvési terveket és konkrét intézkedéseket dolgoztak ki. A két földrész földrajzi távolságából adódóan, az együttműködések főként általános, illetve globális területekre terjednek ki, mint például: külpolitika, biztonsági kérdések – különös **tekintettel** a terrorizmusra, nemzetközi kereskedelem, regionális kooperáció a **Csendes-óceáni térséggel**, klímaváltozás és környezetvédelem, energiabiztonság, tengerek és erdők védelme.

Az egyezmény az 1997-es **Ausztrália-EU** Kétoldalú Kapcsolatokról szóló Közös Nyilatkozatot, illetve a 2003-2008 közötti időszakra vonatkozó Együttműködési Agendát váltotta fel, de a benne kitűzött célok is rugalmasak, azaz a körülményeknek és az elért eredményeknek megfelelően alakulnak. Az egyezményeket számos szektorális megállapodás egészíti ki, például a tudományos és műszaki együttműködés, az oktatás, vagy a borkereskedelem területén.

A gazdasági kapcsolatok is jelentősek a két térség között. Az EU Ausztrália legnagyobb kereskedelmi partnere volt az utóbbi 10 évben. Az Ausztráliába áramló működő tőke legnagyobb része az **EU-ból** jött és az ausztrál tőkebefektetések második helyen lévő célterülete szintén az **EU**. **Ausztrália** legjelentősebb export termékei az **EU** irányába a szén, illetve a gyapjú, valamint az EU borimportjának legnagyobb része **Ausztráliából** származik. Az **EU** pedig főleg gyógyszereket, járműveket, telekommunikációs cikkeket exportál **Ausztráliának**.

A kapcsolatok erősítése nem csak a nagypolitika és a gazdaság szintjén zajlik. Kanadai és Amerikai mintára 2001-ben nyílt az első **EU** központ a Canberrai Egyetemen, és jelenleg már kilenc **EU** centrum működik **Ausztráliában**, melyek fő célja az EU-ról és annak intézményeiről szóló tájékoztatás, illetve az **EU-val** kialakított politikai, gazdasági és kulturális kapcsolatok fontosságának hangsúlyozása. 2007-ben **Jan Fígel** az oktatásért és képzésért felelős biztos, valamint az oktatásért és képzésért felelős ausztrál miniszter aláírt Közös Nyilatkozatot az Oktatásról, mely ösztönzi az együttműködést az ausztrál és **EU-n** belüli egyetemek és szakképzési intézmények között.

Az Európai Unió és Dél-Amerika

Az **EU** és **Latin-Amerika** természetes szövetségesek, akiket történelmi, kulturális és gazdasági szálak kötnek össze. Az EU az egész régióval és az egyes szubrégiókkal (**Közép-Amerikával**, az **Andok Közösséggel**, valamint a **Mercosurral (Déli Közös Piac)**) is folytat párbeszédet. Az első interregionális csúcstalálkozót 1999-ben Rio de Janeioban tartották, ahol a két régió Stratégiai Partnerségi együttműködési megállapodást kötött.

Az EU legfőbb stratégiai célkitűzései **Latin-Amerika** irányába az elmúlt egy évtizedben a következők voltak: a politikai párbeszéd erősítése – melynek csúcspontja a kétévenként megrendezésre kerülő interregionális találkozó; folytatni a tárgyalásokat, és ahol lehet, Társulási Megállapodást kötni a szubrégiókkal; elősegíteni a társadalmi kohéziót harcolva a szegénység, megkülönböztetés és a társadalmi kirekesztettség ellen. Ezeket a célkitűzéseket konkrét intézkedések révén igyekeztek megvalósítani.

Az EU- Latin Amerikai Partnerség 10 évének legfőbb eredményei

Kétoldalú megállapodások

1999. óta öt EU- Latin-Amerika csúcstalálkozót tartottak, az EU Együttműködési Megállapodást kötött Közép-Amerikával és az Andok Közösséggel. A szubrégiókkal tervezett Társulási Megállapodások megkötése megakadt a kereskedelmi kérdések tárgyalásakor. Bilaterális szinten viszont Brazíliával és Mexikóval Stratégiai Megállapodást kötöttek kiegészítve egy Közös Cselekvési Tervvel.

Támogatás

Az EU Latin Amerika fő támogatója. A Tagállamok hozzájárulásán kívül, az Európai Közösség egésze is támogatja a térséget. A Milleniumi Fejlesztési Célkitűzések keretében az EU hozzájárult a szegénység elleni küzdelemhez. Ezen időszak legfőbb eredményei, hogy 1990 és 2005 között 87-ről 97%-ra nőtt az alapfokú oktatásban részesülők száma, az 1000 főre jutó gyermekhalálozás pedig 54-ről 31-re csökkent.

A Fejlesztési Együttműködési Eszköz keretében 2,7 milliárd euro-t allokáltak a 2007-2013 közötti időszakra, annak érdekében, hogy támogassák a szociális kohéziót, a szegénység elleni küzdelmet, a felsőoktatást és a fenntartható fejlődést.

Az Európai Bizottság ezenkívül 5 tematikus program keretében nyújt támogatást: befektetés az emberbe, környezetvédelem és a természeti erőforrásokkal való fenntartható gazdálkodás, nem állami szereplők, élelmiszer-biztonság, valamint migráció és menedékjog.

Az Európai Beruházási Bank további 2,8 milliárd euró kölcsönt irányzott elő a régió számára.

Néhány konkrét projekt

A szociális kohézió területén 2007-től indult intenzívebb párbeszéd. Ecuadorban például a Tízéves Oktatási Terv keretében sikerült előrelépéseket tenni az alapfokú oktatás kiterjesztésében, valamint az analfabétizmus csökkentésében. Uruguayban az Európai Bizottság támogatásával született meg az adóreform, amely növelte az állam bevételeit, így lehetővé tette a szociális kiadások növelését.

Az emberi jogok és demokrácia területén az EU több szinten folytat tárgyalásokat a régióval. Több egyezmény, jegyzőkönyv, nyilatkozat született interregionálisan, illetve multilaterálisan, amelyek mentén a két régió együttműködik olyan területeken, mint a gyerekek, vagy óslakosok jogai, a kínzás és halálbüntetés megszüntetéséért folytatott küzdelem, stb.

Az EU támogatta a választási rendszer és alkotmányos folyamatok fejlődését Latin-Amerikában. Választásokat Megfigyelő Missziókat küldtek például Bolíviába, Ecuadorba, El Salvadorba, Guatemalába, Nicaraguába, Peruba és Venezuelába, aminek

eredményeként ezekben az országokban az utóbbi 5 évben fejlődött a választási rendszer.

A kábítószer elleni küzdelemben is folynak magas szintű párbeszéd, illetve konkrét intézkedések a termőföldek alternatív hasznosítása érdekében.

A migráció területén többek között olyan programokat támogatott az EU, mint az emberkereskedelem visszaszorítása, az egészségügyi dolgozók migrációja.

A klímaváltozás és környezetvédelem területén az első találkozót 2008-ban tartották, a Lima-i csúcstalálkozó előtt. Azóta a kérdés előtérbe került a két régió párbeszédében. A bizottság kezdeményezésére létrejött az EUroCLIMA program, melynek célja segíteni a klímaváltozás elleni

küzdelmet Latin-Amerikában.

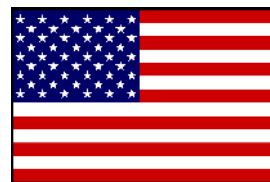
Az ún. „tudás háromszög” (oktatás-tudomány-innováció) területén is történtek előrelépések. A **Latin Amerikai** országokban 10 év alatt, az átlagos iskolai végzettség négy osztályról hét osztályra nőtt. A kutatási és oktatási intézetek, intézmények közötti együttműködések is intenzívebbé váltak.

Az **EU Latin-Amerika** második legjelentősebb kereskedelmi partnere. 1990 és 2006 között a két régió közötti kereskedelem megduplázódott. 2008-ban **Latin-Amerika** és az **EU** közötti kereskedelem 178 milliárd eurót számlált. Az EU egyben a térség legnagyobb befektetője is. Az európai cégek jelenléte **Latin-Amerikában** elősegíti a növekedést és a foglalkoztatást és segít csökkenteni a társadalmi különbségeket. Az **Európai Bizottság** AL-Invest programja pedig ösztönzi a két térség kis- és középvállalkozásai közötti kereskedelmet és technológiatranszferet.

Az eredményekkel teli **EU-Latin-Amerikai** kapcsolatok mélyítésének igénye további nyilatkozatokban is megmutatkozott. 2005-ben a „Szorosabb Partnerség **Latin Amerika** és az **Európai Unió** között” címmel született nyilatkozat, amelyet 2009-ben az „**EU-Latin-Amerika: Globális Szereplők Partnersége**” c. kommuniké igazította a jelenlegi nemzetközi környezethez és az aktuális kihívásokhoz. A dokumentum tovább kívánja erősíteni a két régió együttműködését makroökonómiai, pénzügyi, és szociális kérdésekben, valamint a klímaváltozás és környezetvédelem, kutatás, műszaki tudományok, migráció, illetve a foglalkoztatás területén. A közlemény ezen kívül javaslatot tesz egy ún. **Latin-Amerikai Beruházási Konstrukció** (Latin-American Investment Facility LAIF) létrehozására, amely ösztönözné a pénzügyi szektort, hogy finanszírozzon projekteket az energia infrastruktúra-fejlesztés (energia-hatékonyság, megújuló energiák), a közlekedés, környezetvédelem és a szociális kohézió területén. Az Európai Bizottság 2009-es nyilatkozata egyben előkészület is a 2010-ben Madridban tartandó **EU-Latin Amerikai** (karib tengeri országok) közötti csúcstalálkozóra.

Az Európai Unió és az USA

Európa és az **Amerikai Egyesült Államok** közös történelme már a gyarmatosítás éveiben kialakult, azonban igazi jelentőséggel csak akkor bírt, mikor Európa XX. századi háborúi során az **USA-ra** volt szüksége a nyugat-európai országoknak. Az izolációból viszont csak az 1940-es évek második felében, a **Truman** elnök által meghirdetett feltartóztatás politikájának 1947-es bejelentését követően lépett ki Amerika, amikor *felvállalta a demokrácia elveinek védő szerepét*. Támogatója és irigye is lett az európai integrációnak, melyet folyamatosan igyekezett felügyelete alatt tartani.

Az 1990-ben, az **Amerikai Egyesült Államok** és az **Európai Közösség** által aláírt **Transzatlanti Nyilatkozatban** kiálltak Európa és a világ demokratikus értékei, valamint a sikeres kooperáció és a kelet-európai államok integrálása mellett. Létrehozták az intézményesített párbeszédet a felek között.

A kilencvenes években, noha az **EU** elszigetelte magát a biztonságpolitikai kérdésekben Amerikától, s komoly ellenfélle nőtte ki magát gazdasági területen, továbbra is fontos partner maradt. Újabb előrelépést jelentett, 1995-ben az **EU-USA Akcióterv** és az **Új Transzatlanti Napirend aláírása**. A két okmány a kapcsolatok fejlesztését jelentette, immár túléptek a kereskedelmen. A clintoni időszak fokozta a kooperációt és a partnerséget az atlanti térségben. A demokrata amerikai elnök alatt az USA és az **EU** fontos és mélyülő viszonyt alakított ki, mely meghatározó volt a '90-es évek politikájában, s mely 2001. után mély zuhanásnak indult.

Szoros gazdasági szálak fogják össze Európát és **Észak-Amerikát**. A transzatlanti térség világgazdasági helyzete meghatározó, hiszen az **EU** és az **USA** nélkülözhetetlen szereplője a nemzetközi kereskedelemnek. Lényegében az **USA** adja a világ fogyasztásának döntő többségét, s Európát megelőzve a legnagyobb szabad fogyasztói piaccal rendelkezik.

Napjainkra az **EU-USA** kereskedelmi kapcsolatok az európai partner javára billentek. Az árukereskedelem tekintetében a kereskedelmi mérleg az utóbbi években folyamatosan növekedett, az **Európai Unió** szempontjából ez a növekedés sokkal kedvezőbb értékeket mutat. Az **EU** 27 tagállama 269 milliárd euró értékben exportált árucikkeket az **Egyesült Államokba**, míg a fordított, vagyis az **EU-import** értéke 178 milliárd euró tett ki. Az **Európai Unió** kereskedelmi többlete évről évre fokozódik, párhuzamosan az **USA** Európába történő exportjának csökkenésével. Míg az EU exportja a XXI. században, a 2000-es évektől mérve folyamatosan nőtt (leszámítva a 2003-as évet, mikor az **EU-export** jelentősen visszaesett), az **USA-ból** importált árucikkek mennyiségi értéke a 2000-es 206 milliárd euróról 2005-re 163 milliárd euróra apadt, s növekedés csak a 2006-os évben történt. Az Európai Unió legnagyobb kereskedelmi partnere az **USA**. 2007-ben a teljes, 1.239 milliárd euró értékű **EU-export** 24%-a, 308 milliárd euró irányult a **NAFTA-államokba** ennek jelentős része, 269 milliárd euró az USA-ba. Azonban az Európai Unió életében korántsem Amerika tölti be a legnagyobb import-állam szerepét. Kína mögött az **Egyesült Államok** csak ezüstérmes a maga 12%-os részesedésével a kínai 16%-os **EU-import** tekintetében. Ugyan ez visszafelé is igaz. Az **USA** teljes importja 1.443 milliárd euró, ennek 18%-a az **Európai Unióból** érkezik, alig 1%-kal megelőzve a második Kínát, viszont az **USA** 829 milliárd euró értékű árújának legnagyobb felvevőpiaca a maga 181 milliárdjával, és 21,9%-os részesedésével Kanada, míg Európa a maga 21,8%-val csupán második a sorban.

Az **EU-USA** kapcsolatok sarokköve a 21. századra már nem csak a kereskedelem-gazdaság, hanem a biztonságpolitikai-, diplomáciai-, politikai kihívások. Választ keresnek a jövőre – együtt, vagy külön, de már egy egyre erősödő **Európa** és egy többpólusú Világgal szembenézni kénytelen USA adja az atlanti játéktér csapatait.

Az Európai Unió és Kanada

Kanada és az **EU** kapcsolata az 1950-es években vette kezdetét. Elsősorban gazdasági együttműködés valósult meg, majd 1976-ban, a brit csatlakozást követően megnyílt a Bizottság első irodája a kanadai fővárosban.

Az **EU-Kanada** kapcsolatokban a politikai együttműködés a '90-es években csúcspontot ért el, amikor elfogadták a Transzatlanti Nyilatkozatot. A kapcsolatrendszer terebélyesedett és állandó miniszteri találkozásokká fejlődött.

1996-ban az EU-Kanada politikai deklarációban olyan tervet fogadtak el, mely az együttműködést sokkal jobban kiterjeszti más területekre is.

Az **EU** és **Kanada** kereskedelmi kapcsolata igen jelentős. A kereskedelmi érték meghaladta a 42 milliárd eurót, s ezzel **Európa** – az **USA-t** követve – a második legfontosabb kereskedelmi partnere Kanadának; Ottawa viszont csak a 11-dik helyet foglalja el **Brüsszel** statisztikájában.

Napjainkban az EU és Kanada között a bevándorláspolitika komoly problémákat és töréseket eredményez.

Az Európai Unió a nemzetközi szervezetekben

Az **EU-nak**, mint a világgazdaság egyik legfontosabb szereplőjének, a világ országaival és más nemzetközi aktorokkal kialakított kapcsolatait több tényező befolyásolja.

Az **EU** össztermelése a legnagyobb a világon, a világkereskedelemből a legnagyobb részesedéssel bír, a tőkebefektetések területén is az élbolyban jár, valamint a világ legnagyobb segélyezője. Kiterjedt gazdasági kötelei révén a világ sok országával alakított ki kapcsolatokat.

Az **EU** belső fejlődése, az integráció elmélyülése, közös politikák kialakítása (kereskedelem, mezőgazdaság, halászat, közlekedés, versenyszabályozás, stb. területén), valamint a schengeni övezet és az euro bevezetése meghatározza a harmadik országokkal, régiókkal, illetve nemzetközi világ- és regionális szervezetekkel folytatott kapcsolatait.

Harmadik fontos tényező, az **EU** milyen minőségben és milyen hatékonysággal tud fellépni az egyes területeken, illetve a globális kérdések (béke, biztonság megteremtése, fejlődők bevonása a világkereskedelembé, segélyprogramok, klímaváltozás, terrorizmus elleni küzdelem, stb.) megoldásában hogyan, milyen mértékben és milyen szervezetek részeként, vagy velük együttműködve vesz részt. Az **EU** ugyanis egy egyedülálló nemzetközi szervezet, amely több, mint a tagállamok szövetsége, de mégsem föderális állam, amely tagjai nevében minden területen intézkedhet.

Noha az **Európai Közösségeket** alkotó három Közösség (**Euratom, Európai Szén- és Acélközösség** és az **Európai Gazdasági Közösség**) alapítószerződesei jogi személyiséggel ruházták fel az egyes közösségeket, az **Európai Uniót** megalkotó **Maastrichti Szerződés** (és az azt követő **Amszterdami** és **Nizzai Szerződés**) nem adott jogi személyiséget az **EU** egészének.

A Maastrichti Szerződés létrehozta a hárompilléres felosztást. Az első pillérbe kerültek az **Európai Közösségek** hatáskörébe tartozó, főként a közös politikákat érintő területek, ahol a közösségek döntéshozatala szupranacionális szinten zajlik. A világgazdasági, piaci, kereskedelmi kérdésekben a közös álláspont kialakítása egyszerűbb, így a biztosok – jogi értelemben is – egy közös entitást képviselve alkudozhatnak. A második pillért alkotó, közös kül- és biztonságpolitika kérdéseiről szóló döntéseket a tagállamok az Unió intézményrendszerét használva, de kormányközi alapon hozzák meg, azaz egy-egy döntés meghozatalához általában minden tagállam beleegyezése szükséges. Ezért szokták bírálni az **EU-t**, hogy nehézkes, hogy lassan reagál, hogy nincs egységes álláspontja.

A **Lisszaboni Szerződés életbelépésével** az **EU** egésze jogi személyiséget kap, létrejött az Unió külügyi és biztonságpolitikai főképviseletének tisztsége, akinek feladata az ő tevékenységét szolgáló **Külügyi Szolgálat létrehozása**. A **Főképviselet** elnöki a **Külügyek Tanácsát**, aki egyben a **Bizottság** alelnöki tisztjét is betölti, és ily módon egy személyben képes képviselni az **Uniót** a nemzetközi szinten. Noha a döntéshozatal alapvetően kormányközi marad, egyre több kérdésben próbálják a minősített többségű szavazást bevezetni.

Az **EU** tehát attól függően, hogy milyen területen lép fel, különböző mélységben és hatáskörrel vesz részt az egyes nemzetközi szervezetek munkájában.

Az **EU** tagja három jelentős nemzetközi **szervezetnek**: a **Világkereskedelmi Szervezetnek (WTO)**, az **ENSZ Élelmiszer- és Mezőgazdasági Szervezetének (FAO)** és az **Európai Újjáépítési és Fejlesztési Banknak (EBRD)**.

Megfigyelői státusszal rendelkezik az **Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezetben (EBESZ)**, az **ENSZ Közgyűlésén** és az **ENSZ** számos szakosított ügynökségeiben, mint a Nemzetközi Munkaügyi Szervezetben (ILO), Világ-egészségügyi Szervezetben (WHO), és az **UNESCO-ban**.

Az Európai Unió és az ENSZ

Az **EU** az évek során szoros kapcsolatokat alakított ki az **ENSZ-szel**, számos területen (klímaváltozás, békefenntartás, humanitárius segélyek, bűnözés és korrupció elleni küzdelem, nemzetközi egészségügyi problémák, stb.) működik együtt a két szervezet.

Az **ENSZ-nek** csak államok lehetnek a tagjai, ezért a 27 **EU** tagállam mellett az **EU-t** általában a - félévente változó - soros elnöki tisztséget betöltő tagállam képviseli. Annak érdekében, hogy biztosítsák a folyamatosságot, a jelenlegi elnök mellé felsorakozik az előző és a következő elnök is.

Az **Európai Bizottság** 1974-ben megfigyelői státuszt kapott az **ENSZ** Közgyűlésében és az **ENSZ** legtöbb szakosított ügynökségében, ahol az **Európai Közösségeket** képviseli az első pillérhez tartozó területeken, mint kereskedelem, mezőgazdaság, halászat. Mint megfigyelőnek, az **Európai Bizottságnak** a Közgyűlésben nincs szavazati joga, de több, mint 50 **ENSZ** egyezmény és megállapodás egyetlen nem állami aláírója és résztvevője.

Bizonyos **ENSZ** konferenciákon, az **Európai Bizottság** teljes tagsággal bír (pl.: Riói), az **ENSZ** egy ügynökségében a **FAO-ban** pedig elsőként fogadták el, mint szavazó tagot.

Az együttműködés a politikai párbeszédén kívül, pénzügyi támogatást is magában foglal, melynek kereteit a Pénzügyi és Adminisztratív Keretegyezmény adja. Az **EU** fizeti az **ENSZ** költségvetésének 38%-át, 2005-ben csaknem 1 milliárd \$-ral járult hozzá az **ENSZ** működéséhez és programjaihoz.

Az Európai Unió és a FAO

Az **Európai Közösség** 1991-ben vált a **FAO** tagjává, 1993 óta technikai együttműködést folytatnak, 2004-től pedig stratégiai partnerekké váltak.

Az **Európai Unió** és az **ENSZ Élelmiszer- és Mezőgazdasági Szervezetének** együttműködése erősebb, mint valaha. Együttműködésük eszközei a politikai párbeszéd, az információ és tapasztalatcsere, valamint a terepen való együttműködés.

A **FAO** az **Európai Bizottság** több **Főigazgatóságával** dolgozik együtt vagy vesz részt valamilyen **EU** programban: (**Mezőgazdasági és vidékfejlesztési, Külkapcsolati, EuropAid, Közös Kutatási Központ, Egészség és fogyasztóvédelem, Humanitárius segélyek, Tengerészeti Ügyek, Kutatás Hetedik Keretprogram, Kereskedelem.**

Az EU és a FAO együttműködése az alábbi területekre terjed ki.

- Élelmiszer-biztosítás és élelmiszer-biztonság – cél, hogy az emberek rendszeresen hozzájussanak a megfelelő mennyiségű és minőségű táplálékhoz, illetve, hogy az élelmiszer biztonságos legyen.
- Fenntartható vidékfejlesztés – a szegény régiókban elősegíteni a mezőgazdaság fejlesztését.
- A természeti erőforrásokkal való gazdálkodás – a föld fenntartható művelése, gazdálkodás az ivóvíz készlettel, ösztönözni a mezőgazdasági fajok sokféleségét.
- Statisztikai együttműködés – információcsere –a megfelelő politikák és cselekvési programok kidolgozása érdekében.
- Az **EU** pénzügyileg is támogatja a **FAO-t**, 2008-ben például több, mint 155 millió dollárral.

Az Európai Unió és a WTO

A **Világkereskedelmi Szervezet** 1995-ben alakult az **Uruguayi Forduló** eredményeként, mely lefekteti a nemzetközi kereskedelem jogi alapjait. A **WTO** kormányokból és jogi személyiséggel bíró politikai csoportosulásokból áll. A döntéseket a tagok általában konszenzussal hozzák meg. Az **EU** tagállamait, közösen kialakított álláspontjuk alapján, az **Európai Bizottság** képviseli a tárgyalásokon.

Az **EU** a **Világkereskedelmi Szervezet** egyik kulcsszereplője, mivel a közös kereskedelempolitika alapján, az **Európai Bizottság** mind a 27 tagállam nevében tárgyal Miniszteriális Konferenciákon. Ily módon az EU az egyik mozgatórugója a **Doha Fejlesztési Agenda (DDA)** nevű, jelenleg folyó multilaterális kereskedelmi tárgyalásoknak. A **DDA** célkitűzései közt szerepelnek a további piacnyitások, és szabályozások, intézkedések a fejlődő országok világkereskedelemben való kapcsolódása érdekében, legelőször is a szegénység elleni küzdelem révén.

Az **EU** kereskedelempolitikáját az **Európai Közösséget** létrehozó Szerződés 133. cikkelye tartalmazza. Ezen az alapon jött létre a 133-as Bizottság, amelyet a tagállamok képviselői és az **Európai Bizottság** alkot, feladata a kereskedelempolitika koordinálása, érintve a kereskedelem minden területét. A **Bizottság Kereskedelmi Főigazgatóságának** tisztviselői vezetik a tárgyalásokat, folytonosan konzultálva a 133-as **Bizottsággal**. A **Bizottság** folyamatosan informálja az **Európai Parlamentet**, és végül a **Tanács** formálisan megerősíti a tárgyalások eredményeit.

Az Európai Unió és a G8

A **G8**, a világ gazdaságilag legfejlettebb államait (**Egyesült Államok, Kanada, Japán, Nagy-Britannia, Németország, Olaszország, Franciaország**), valamint **Oroszországot** tömörítő együttműködési fórum. A **G8** csúcstalálkozóin részt vesz az **Európai Bizottság Elnöke** és a soros elnöki tisztséget betöltő **EU** tagállam állam- vagy kormányfője is.

Az **EU** világgazdaságban és világkereskedelemben betöltött súlya miatt már 1977 óta szerepelt a **G7 (Oroszország** ekkor még nem volt tagja a fórumnak) találkozóin. Az egységes piac, a gazdasági és monetáris unió, a **Közös Kül- és Biztonságpolitika** fejlődése csak növelte az **EU** létjogosultságát a **G8** fórumain. Ugyanakkor a **G8** elnöki tisztjét csak egy állam töltheti be, így bár a **Bizottság** rendelkezik a **G8** tagok minden jogával és kötelezettségével, de nem adhatja helyszínét a találkozóknak és azokon nem elnökölhet. Az üléseket sokszor megnyitják a fejlődő országok, vagy az egyes nemzetközi szervezetek, ügynökségek előtt is, amely szintén lehetőséget kínál az EU számára kapcsolatai mélyítésére

Az Európai Unió és az OECD

A **Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet** egy gazdaságpolitikai fórum, melynek fő célja a tagállamok gazdasági, kereskedelmi és pénzügyi tevékenységének összehangolása. A Szervezetben az **Európai Bizottság** kvázi-tag státuszt kapott, és elkötelezte magát, hogy együttműködik a Szervezet alapvető céljainak megvalósításában. Az **OECD** tagállamokhoz hasonlóan az **Európai Bizottság** is rendelkezik egy nagykövetből és diplomatákból álló delegációval, amely részt vesz az **OECD** döntéshozó szerve, a Tanács munkájában és segít megalkotni a programtervet. Az **Európai Közösség** azonban nem járul hozzá a Szervezet költségvetéséhez, és képviselői jogi kérdésekben nem szavazhatnak. A Delegáció teljes joggal részt vehet a jogi szövegek elkészítésében és korlátozott jogai vannak javaslattevésre.

Az Európai Közösség, különösen a nem **OECD** tag – EU országok ezáltal hozzáférnek az **OECD** által készített gazdasági, szociális és környezetvédelmi területen készített felmérések eredményeihez, tanulmányokhoz, kutatási eredményekhez, statisztikákhoz. Mindezekon kívül az **OECD** egy olyan fórum, ahol lehetőség van a nemzeti tapasztalatok cseréjére és közös problémák megoldására. Azzal, hogy az **OECD** több, mint 70 nem tag gazdasággal is kapcsolatban áll, ez lehetőséget nyújt az **Európai Közösség** számára, hogy ezen a fórumon is politikai dialógusokat folytasson a világgazdaság szereplőivel.

Az EU és a NATO

Az **EU** és az **Észak-Atlanti Szövetség (NATO)** közötti kapcsolatok kezdete 1996-ra vezethető vissza, amikor a **NATO** országok külügyminiszterei **Berlinben** úgy határoztak, hogy eszközeiket és létesítményeiket rendelkezésre bocsátják a **Nyugat-európai Unió (NYEU)** által vezetett válságkezelési műveletekhez, békefenntartó és humanitárius tevékenységéhez. Ebben az időben még nem alakult meg az **Európai Biztonsági és Védelmi Politika (EBVP)**, így a **NYEU-t** tekintették a **NATO** Európai Pilléreinek, és az EU védelmi szervének.

Az **EU** szerepe 1998 után kezdett erősödni védelmi kérdésekben, amikor francia-brit kezdeményezésre elindult az EBVP-hez vezető folyamat. A St. Maloi Nyilatkozatban kifejezték az igényt, hogy növelni kellene az **EU** védelmi kapacitását, hogy képes legyen önálló, hatékony fellépésre a nemzetközi válságkezelési műveletekben. Az 1999-es **NATO** Csúcson a Szövetség kinyilatkoztatta, hogy hajlandó az **EU** rendelkezésére bocsátani eszközeit **olyan** műveleteknél, amelyekben a **NATO** nem érdekelt. Az együttműködés kezdetei az ún.: **Berlin Plus** Megállapodásban kezdtek körvonalazódni, amelyet végül 2003-ban sikerült megkötni, mivel a folyamatot a görög és török ellenérdekeltség blokkolta. A 2000-ben megkötött Nizzai Szerződésben azonban kimondták, hogy az **EU** átveszi a válságkezelési műveleteket a **NYEU-tól**.

A **NATO-EU Nyilatkozat** az EBVP-ről 2002-ben született meg, amely kimondta az **EU-NATO** stratégiai partnerség alapelveit, amelyet végül az **EU Kül-és Biztonságpolitikai Főképviseleje**, Javier Solana valamint Lord Robertson NATO Főtitkár írt alá 2003-ban.

A **NATO** és az **EU** azóta részt vett néhány közös akcióban – a „**Berlin Plus**” keretében: a **Concordia** hadműveletben Macedóniában, az **Althea** hadműveletben **Bosznia-Hercegovinában**. A Berlin Plus keretein kívül az **EU** és **NATO** egymás oldalán lépnek fel **Nyugat-Szudánban, Darfúrban** az erőszak megállítására érdekében. 2005-ben az **Afrikai Unió** logisztikai segítséget kért a két szervezettől, mindkét szervezet beleegyezett. Mind az **EU** és a **NATO** a saját módján vesz részt Irakban a stabilitás és biztonság megteremtésében.

A **NATO** és az **EU** politikai és műveleti szinten is kialakította fórumait. Külügyminiszterei, nagyköveteik, valamint katonai bizottságaik is többször találkoznak egy évben. 2003-ban a **NATO** és az **EU** megegyezett a **Nyugat-Balkáni** akciók összehangolásáról, melynek célja stabilitást hozni a régióban. Szintén 2003-ban megállapodtak, hogy növelik közös eszközállományukat a nukleáris, biológiai és vegyi fegyverek elleni védelemhez, az orvosi és a pilóta-nélküli légi járművek tekintetében, a légi üzemanyagtöltés területén. A két szervezet információkat cserél a terrorizmus, valamint a veszélyes fegyverek elleni küzdelemben is. Az **Európai Védelmi Ügynökség** 2004-es megalakulása új érintkezési lehetőséget jelent a két szervezet között a fegyverkezési együttműködésekben, valamint kutatási és technológiai eredmények cseréjében.

A látszólag gyümölcsözőnek tűnő kapcsolatok azonban számos kérdést felvetnek, konkrétan, hogy a közös akcióknál ki mit csináljon, és melyik szervezetnek meddig terjedjen a felelőssége. Ma a két szervezet akciói gyakran egymás mellett, párhuzamosan zajlanak.

Az **Európai Parlament** szerint a mai biztonsági kockázatok - nemzetközi terrorizmus, a tömegpusztító fegyverek terjedése, széthulló államok, szervezett bűnözés, a kibertér fenyegetései, a környezet minőségének romlása, a természeti katasztrófák - még szorosabb partnerséget követelnek az **EU** és a **NATO** között, és szorosabb koordinációt a katonai tervezés, a technológia, az ellátás és az oktatás terén.

Az együttműködést megkönnyíti, hogy miután 2004-ben mindkét szervezet kibővült, nagy az átfedés a két szervezet tagsága között. Az **EU** tagállamok $\frac{3}{4}$ -e -21 a 27-ből- egyben NATO tag is, (nem **NATO** tag EU tagállamok: **(Ausztria, Ciprus, Finnország, Írország, Málta és Svédország)**). A nem **EU** tag **NATO** tagállamok közül egy **EGT** ország-Norvégia, kettő plusz egy tagjelölt ország **Horvátország, Törökország** és újonnan **Izland, Albánia** pedig hosszú távon eséllyel pályázhat az **EU** tagságra. Tehát az **Egyesült Államokat** és Kanadát leszámítva, nagyjából azonos érdekek körvonalazódnak az európai védelmi politikai tekintetében legalább is.

Mindezeket alapul véve az **Európai Parlament** úgy véli, hogy a **NATO-val** együttműködve kell biztosítani Európa biztonságát, és kerülni kell a két szervezet közötti versengést.

A nem NATO-tag EU-tagállamoknak is részt kellene venniük az **EU-NATO** találkozókon, a **NATO-szövetséges** uniós tagjelölteket pedig jobban be kellene vonni az EU-s védelempolitika munkájába - vélik az **EP-képviselők**.

Az **EP** különösen a francia kormány javaslatát támogatja, amely szerint rendszeres kapcsolatot kellene kialakítani a **NATO** és az **Európai Unió Tanácsának** főtárgya között olyan esetekben, amikor az **EU** és a **NATO** ugyanazon a helyszínen egymással párhuzamosan indít missziót, mint például Koszovóban és Afganisztánban.

A „**Berlin plusz**” rendszer, amely lehetővé teszi az **EU** számára, hogy igénybe vegye a **NATO** eszközeit és képességeit, megújításra szorul annak érdekében, hogy a két szervezet hatékonyan tudjon közbelépni és segítséget nyújtani a válsághelyzetekben - vélik az **EP-képviselők**.

Az EU szerepe a világban

Annak tudatában, hogy mekkora gazdasági és kereskedelmi súllyal rendelkezik a világban, az **Európai Unió** mások, illetve saját érdekében egyaránt felhasználja hatalmát. Az **EU** világszerte előmozdítja a jómód gyarapodását, és támogatja a demokratikus értékeket, ennek révén ugyanakkor a határain belül hozzájárul ahhoz, hogy polgárai stabilitásban és jólétben éljenek. Az új országok európai uniós integrációja az **EU** nemzetközi szinten betöltött szerepét is erősíti. Az **Unió** a **Föld** legnagyobb kereskedelmi hatalma, emellett azonban a fejlődő országok legnagyobb támogatója is. Olyan kezdeményező kül- és biztonságpolitikát dolgozott ki, amely Európán belül és messze kívül is rendelkezik a válságkezelő és a békefenntartó missziók lebonyolításának képességével. Korunk bonyolult világában az **EU** új eszközökkel gyarapította a külpolitika hagyományos eszköztárát. Egyebek között az **EU** vállalta fel a vezető szerepet a globális felmelegedés és a klímaváltozás kérdésének megoldásában.

A globális problémák globális megoldásokat igényelnek.

1052 BUDAPEST VÁROSHÁZ U. 7. • PEST@EUROPEDIRECT.HU • WWW.PMTKFT.HU/EIP